

23-F-151

Zvláštní otisk ze »Sborníku věd právních a státních« roč. III., seš. 3. 1903

I St 119/2

23-F-151

Studie k tiskovému právu trestnímu.

Napsal prof. Dr. František Storch.

Zkráceně citováno: *Archiv* = Goldammerův Archiv für gemeines deutsches und für preussisches Strafrecht, nyní: Archiv für Strafrecht und Strafprozess. — *Austerlitz* = Pressfreiheit und Pressrecht. Eine Studie über den Pressgesetzentwurf. Wien 1902. — *Baumgarten* = Das System der pressrechtlichen Verantwortlichkeit. Zeitschrift für die ges. Strafrechtswissenschaft, V. (1885) str. 491 dd. — *Berner* = Lehrbuch des deutschen Pressrechtes. Leipzig 1876. — *Biedermann* = Die Grundlagen eines deutschen Reichsgesetzes über die Presse. Referat... Frankfurt 1871. — *Bonasi* = Sulla legge della stampa... Bologna 1881. — *Burckhard* = Der Entwurf eines neuen Pressgesetzes. Wien 1902. — *Fabreguettes* = Traité des délits politiques et des infractions par la parole, l'écriture et la presse, 2 sv. 2. vyd. Paris 1901. — *Fisher and Strahan* = The law of the press... 2. vyd. London 1898. — *Friedmann* = Vorschläge zur Umgestaltung des österr. Pressrechtes... Leipzig 1901. — *Frühwald H. B.* = Handbuch des österr. Strafgesetzes... Wien 1852. — *Frühwald, Fortbildung* = Die Fortbildung des österr. materiellen Strafrechtes... Wien 1865. — *Frühwald, Prakt. H. B.* = Praktisches Handbuch für die strafgerichtliche Wirksamkeit der k. k. Bezirgsgerichte in Übertretungsfällen. Wien 1874. — *Garraud* = Das Recht der Presse in Frankreich in administrativer und strafrechtlicher Beziehung nach dem Gesetze vom 29. Juli 1881. Ztschft. für die ges. Str. R. W. I. (1881) str. 530 dd. — *Glaser* = Kleine Schriften über Strafrecht und Strafprozess. 2. vyd. Vídeň 1883 str. 339—371 (Gutachten für den deutschen Juristentag über die Behandlung der Pressvergehen) a 385—403 (Ausschussbericht über den Antrag der Abgeordneten Fux und Genossen betreffend die Revision des Pressgesetzes). — *Grütten* = Die Thäterschaft des verantwortlichen Redakteurs. Berlin 1895. — *Harum* = Die gegenwärtige österreichische Pressgesetzgebung. Wien 1857. — *Herbst* = Handbuch des allg. österr. Str. R. I. 6. vyd. 1878, II. 5. vyd. 1880. — *Honigmann* = Die Verantwortlichkeit des Redakteurs... Breslau 1885. — *Hye* (ryt. Glunck) = Das österr. Strafgesetz... I. Wien 1857. — *Chassan* = Traité des délits et contraventions de la parole, de l'écriture et de la presse, 2 sv. 2. vyd. Paris 1846. — *Ingwer* = Die Pressreform... Wien 1902. — *Jagues* = Abhandlung zur Reform der Gesetzgebung. I. Pressgesetzgebung. Leipzig 1874. — *John* = Verhandlungen des VI. deutschen Jur.-T. I. 1865, 318 dd. — *Kayser* = Das Reichspressrecht. V Holtzendorffové Handb. des deutschen Str. R. IV. 1877, str. 547 dd. — *Kloppel* = Das Reichspressrecht. Leipzig 1894. — *Kudler* = Erklärung des Strafgesetzes über schwere Polizei-Übertretungen... I. 5. vyd. Wien 1841. — *Lentner* = Die Grundlagen des Pressstrafrechtes. Wien 1873. — *Lentner, Grünh.* = Lentnerovo pojednání »Die Fortbildung des österr. Pressrechtes« v Grünhutově časopisu X. (1883) str. 85 dd., 661 dd. a XI. (1884) 295 dd. — *Lenz* = Zur österr. Press-Reform. Deutsche Jur. Ztg. 1902, str. 486 dd. — *Lienbacher I.* = Historisch-genetische

4293

ODKAZ
PROF. DR. FRANTIŠKA STORCHA,
UNIVERSITĚ MASARYKOVĚ.

Erläuterungen des österr. Pressgesetzes . . . Wien 1863. — *Lienbacher II.* = Praktische Erläuterungen des österr. Pressgesetzes . . . Wien 1868. — *Liszt* = Lehrbuch des österr. Pressrechts. Leipzig 1878. — *Liszt R. P. R.* = Das deutsche Reichs-Pressrecht . . . Berlin und Leipzig 1880. — *Liszt R. L.* = články »Pressgesetzgebung«, »Pressstrafrecht« v *Holtzendorffově Rechtslexikon*, III. 1881. — *Löning* = Die strafrechtliche Haftung des verantwortlichen Redakteurs. Jena 1889. — *Makarewicz* = Randbemerkungen zum Entwurf eines neuen Pressgesetzes. Allg. österr. Ger. Ztg. 1903, č. 5. a 6. — *Marguardsen* = Das Reichspressgesetz vom 7. Mai 1874 mit Einleitung und Kommentar. Berlin 1875. — *N.* = Nálezy kassačního soudu ve sbírce: Plenarbeschlüsse und Entscheidungen des k. k. Kassationshofes vydávané od r. 1876 u Manze ve Vídni. — *Oetker* = Die Haftung des verantwortlichen Redakteurs. Stuttgart 1893. — *Pappafava* = Přebled po různých systémech práva tiskového v zákonodárství novějším. Právník 24 (1885), str. 253 dd. — *Poittevin* = Traité de la presse . . . Paris I., 1902, II. 1903. — *Prins* = Science pénale et droit positif. Bruxelles-Paris 1899. — *Rehm* = »Pressgewerbe« a »Pressrecht« v Handwörterbuch der Staatswissenschaften, V. sv. 1893, str. 266 dd. — *Rulf* = článek »Pressrecht« v österr. Staatswörterbuch II. 1897, str. 838 dd. — *Schmid* = Die strafrechtliche Haftung für Pressvergehen. Zürich 1895. — *Schuurmans* = Code de la presse, 2. vyd. Bruxelles I. 1881, II. 1882. — *Schwarze-Appelius* = Das Reichs-Pressgesetz vom 7. Mai 1874. Erläutert von Dr. Friedr. Oskar von Schwarze . . . Seit der dritten, vollständig umgearbeiteten Auflage fortgesetzt von Dr. H. Appelius. 4. vyd. Erlangen 1903. — *Sládeček I.* = Tiskové právo trestní a policejní. Kladno. — *Sládeček II.* = Tiskové právo živnostenské a řízení trestní. V Praze. — *Stein* = Innere Verwaltungslehre. Zweites Hauptgebiet. Zweiter Theil. Die allgemeine Bildung und die Presse (Die Verwaltungslehre, 6. Theil). Stuttgart 1868. — *Stephen* = A digest of the criminal law. London 1894. — *Thomsen* = Kriminalpolitische Bekämpfungsmethoden. Berlin 1893. — *Weber* = Über Injurien und Schmähschriften, 3 díly, 4. vyd. 1820. — *Z.* = Zeitschrift für die gesammte Strafrechtswissenschaft (vydávali *Doehow* a *Liszt*, nyní *Liszt*, *Lilienthal*, *Herz*).

A. Systémy tiskové odpovědnosti.

I.

Historický původ systémů tiskové odpovědnosti připíná se k vývoji svobody tiskové. Pokud tisk spoután byl censurou, otázka, kdo a jak by měl být odpovědným za čin trestný obsažený snad ve spise tištěném, byla důležitosti podřízené. I za platnosti censury byly sice vydávány předpisy vztahující se také k obsahu tiskopisu. Již na př. říšským řádem policejním německým z r. 1547 zapovídají se spisy obsahu pobuřujícího a spisy směřující proti víře katolické. Podobně i rakouský zákon tr. z r. 1803 nařizuje v § 63. II. d., že obsah rozšiřovaného díla »způsobitý k tomu, aby rušil veřejný pořádek a pokoj« má být posuzován podle všeobecných ustanovení I. d. o zločinech. K tomu pak komentátor *Kudler* I. str. 158 uvádí jakožto příklady zločinů, jež by tímto způsobem bylo lze spáchat, velezradu, rušení veřejného pokoje a rušení náboženství, dodává, že tyto zločiny sluší přičítati nejen spisovatelům, nýbrž i tiskařům a knihkupcům, pokud vůbec působnost jejich úmyslně k tomu směřovala. Při tom do-

tčený § 63. předpokládá, že rozšiřování díla dalo se proti zákazu censurnímu. Praxe však šla ještě dále, dopouštějíc stíhání spisovatele pro trestný obsah tiskopisu, i když dílo bylo vytištěno se svolením censury (v. čl. *Censura v Riegrově Slovníku Naučném* II. 97 a k tomu *Kloppel* 128, § 79.). Zajisté však případy tohoto druhého způsobu byly vzácností. Než ani případy prvního způsobu nevyskytovaly se poměrně zhusta, poněvadž bylo dovoleno tisknouti spis teprve, když byl censurní úředník obsah jeho prozkoumal a k vytištění svolil. Proto delikty stanovené předpisy censurními jsou naskrze rázu policejního. Na př. zák. tr. z r. 1803, II. d. jmenuje tištění nebo prodávání spisu bez censury (§ 57.) nebo proti zákazu censury (§ 59.), podomní nebo nedovolený obchod s tiskopisy (§ 64.) a prodej letáků, jich vyvolávání bez zvláštního povolení úředního (§ 65.). Jinak, bylo-li šetřeno nařízení censurních, nemohlo býti řeči o trestní odpovědnosti za obsah tiskopisu. Jediný, kdož byl odpovědným, byl censor, jemuž předpisy censurní sice určovaly direktivu, kdy má povolení dáti, kdy odepříti, ostatně však rozhodování samo zůstávající vlastněmu jeho uvážení. Ohledy, jimiž úředník tento při svém rozhodování se řídil, byly rázu ryze administrativního, ohledy obecného blaha, jakými vůbec jest se řídití úřadům správním při věcech zůstavených volnému jejich uvážení. Tyto ohledy nebyly a podle povahy své nemohly býti totožny s otázkou, zda snad obsahem spisu tištěného byl spáchán nějaký čin trestný. I obsah se stanoviska trestního práva úplně nezávadný mohl »obecnému blahu« jeviti se nebezpečným a býti příčinou, aby »imprimatur« bylo odepřeno.

Zrušením censury věc nabyla jiné tvárnosti. Tu již nemohlo rozhodovati uvažování administrativní a ohledy k »obecnému blahu«. Nešlo již o to, jakými úvahami se má řídití úřad vytištění povolující nebo odeprající, nýbrž čeho má šetřiti jednotlivec nebo ti jednotlivci, od nichž tiskopis v určité svojí podobě a s určitým svým obsahem vzal původ nebo byl rozšiřován. Právní měřítko pro jednání jednotlivcov však nemůže býti jiné než zákon trestní, kterýž jediné určuje podmínky a způsob právní odpovědnosti. Tím teprve tisk postaven na podkladu přísně právní a stal se možným pojem tiskové odpovědnosti, t. j. odpovědnosti za činy, jež jsou trestnými ve smyslu obecného práva trestního — na rozdíl od přestoupení zvláštních předpisů práva tiskového — a byly spáchány obsahem spisu tištěného, za delikty tiskové.

Že by pojem svobody tiskové s touto odpovědností se nesnášel, nelze vážně tvrditi. Trebas jindy častěji ozývali se hlasově požadující úplně aneb alespoň velmi daleko sahající beztrestnosti pro obsah tiskopisů (sr. *Lienbacher*, I. 9), nyní umkli skoro zcela.¹⁾ V odporu s volností tiskovou bylo by ovšem, kdyby pro

¹⁾ Výjimku činí *Ingwer*, 37: »Das Wort Pressfreiheit bedeutet nicht bloss die Freiheit das zu schreiben, was das geltende Gesetz gestattet, denn

tisk dána byla ustanovení výjimečná připouštějící opatření rázu trestního, jichž nelze odůvodnití projevem tiskovým, jenž by měl na sobě znaky určitého činu trestného. Toho způsobu jsou zákony, jež dopouštějí stíhati tiskopis nějaký (zejména časopis), nikoliv pro jednotlivý delikt tiskový, nýbrž pro celkový jeho směr, pro jeho tendenci, jak to vyjadřuje *Stein*, 74 dd. Odstrašujícím vzorem takového zákonodárství z dějin tiskového práva francouzského doby reakční jest zákon ze dne 17. března 1822 známý pod jménem »loi des tendances« (u *Sterna*, 135 a *Poittevína*, I. 57), připouštějící zastavení aneb úplné odnětí koncesse časopisu »dans les cas où l'esprit d'un journal ou écrit périodique résultant d'une succession d'articles aurait été de nature à porter atteinte à la paix publique, au respect dû à la religion de l'Etat ou aux autres religions légalement reconnues en France, à l'autorité du Roi, à la stabilité des institutions constitutionnelles, à l'inviolabilité des ventes des domaines nationaux et à la tranquille possession de ces biens...«

Věrný odlesk tohoto »tendenčního zákona« měli jsme také v zákonodárství rakouském. Jest to § 1. nařiz. daného 6. července 1851, ř. z. č. 163, jehož obsah jest podstatně znova pojat do § 22. tisk. ř. z r. 1852. Tu dává se úřadu moc po předchozí dvojnásobné marně udělené výstraze časopis zastavití (nebo tiskopis neperiodický zakázati), jestliže v něm

»beharrlich eine dem Throne, der monarchischen Regierungsform, der staatlichen Einheit und Integrität des Reiches, dem monarchischen Prinzipie, oder überhaupt den Grundlagen der Staatsgesellschaft feindselige, oder mit der Aufrechthaltung der öffentlichen Ruhe und Ordnung unvereinbare Richtung verfolgt [wird]...«

Zvláště ostře obráží se duch tohoto předpisu v odůvodnění obsaženém v přednesení minist. rady k citovanému čís. nař. z r. 1851 (u *Haruma*, 320):

»Das Gesetz und der zu dessen Handhabung bestellte richterliche Arm vermag zwar einzelne strafbare Übergriffe in der Presse zu treffen. Gegen bestimmte mit Klugheit und Ausdauer verfolgte Parteirichtungen reichen diese Mittel in der Regel nicht aus. Für solche muss, wenn sie staatsgefährlich werden, der Regierung auch noch ein anderes Mittel der Abhilfe zu Gebote stehen.«

dazu würde es keiner besonderen Anerkennung der Pressfreiheit bedürfen. Das Wesen der Pressfreiheit liegt in dem Rechte, an allem rücksichtslose Kritik zu üben, unbekümmert darum, ob diese Kritik sich unter irgend einen Paragraphen subsumiren lässt oder nicht.« Ze toto pojmání »svobody tiskové« ani v kruzích žurnalistických není všeobecné, dokazují střizlivé vývody *Austerlitzovy*, 5 a 6. O pojmu svobody tiskové sr. také *Stein*, 72 dd., 109 dd., *Kloppel*, 3, 4, 144 a *Pražák*, Ústavní pr. II. 2. vyd. 1902, str. 125 dd.

Všeliké takové zařízení má ráz administrativní a sluší je v tom směru klásti na roveň se starou censurou. Totéž však platí měrou nemenší také o názoru zastávaném nezřídka v doktríně, že některé projevy jinak netrestné mají býti stíhány, jestliže byly učiněny v tiskopisu. Známo, že toto mínění nejurčitěji formuloval a theoreticky odůvodnil *Glaser*, kterýž (str. 349 dd.) v takovýchto projevech spatřuje podstatu t. zv. vlastních deliktů tiskových na rozdíl od nevlastních, jež jsou trestnými již podle všeobecných zákonů trestních. (Sr. *Hrubý*, Právnik 1890, 833—835). K oněm *Glaser* počítá zejména podněcování k činům trestným (provokace) nebo k opovrhování a nenávisti. Charakteristický znak těchto činů *Glaser* shledává v tom, že se jimi zneužívá publicity a že se jimi vyvolává smýšlení a přesvědčení určitého druhu (str. 357), a označuje je jakožto »nedovolená uveřejňování« (str. 350). Proto míní, že otázku, co by v tomto smyslu mělo býti zapověděno, nelze rozhodovati podle platných, všeobecných zásad práva trestního. Vzhledem k tomu, že v nich jest obsažen jednak moment nebezpečnosti, jednak moment neposlušnosti ku platným zákonům, pokládá tyto činy za delikty policejní (str. 356 a 360), dospívaje konečně té praktické důslednosti, že tu na místo subjektivního stíhání vinníka mají nastoupiti objektivná opatření proti tiskopisu (str. 361 dd.). Proti tomuto názoru *Glaserovu*, zejména proti jeho pojetí bezpráví policejního, byly proneseny závažné námitky (sr. *Fohn*, 318 dd., *Faques*, 30 dd., *Liszt*, 70 dd.). My se stanoviska tuto zaujatého vytýkáme hlavně to, že není vůbec příčiny, aby pro tisk byly stanoveny takové »vlastní«, obecnému právu trestnímu cizí delikty. Jest sice možno, že zákon z příčin prospěšnosti omezuje trestnost některého projevu myšlenkového jen na ty případy, když byl učiněn tiskem (na př. uveřejňování zpráv týkajících se postavení vojska nebo jeho operací a pod.); avšak něco jiného jest stanoviti zásadně takovou skupinu zvláštních deliktů tiskových. Takovou snahu lze vysvětliti jen názorem o nebezpečnosti tisku. Že však nelze právní poměry tiskové upravovati se stanoviska domnělé nebezpečnosti tisku, nýbrž spíše vzhledem ke kulturním jeho úkolům, to pěkně ukázal již *Stein*, str. XI., XII., a to se také nyní obecně uznává (sr. *Fohn*, 342 dd., *Lentner*, 10 dd., *Sládeček*, II. 429, *Burckhard*, 10.)

Jako tedy nevidíme závažných příčin, pro které by tisku mělo býti poskytováno privilegium beztrestnosti nebo menší trestnosti pro skutky, které jsou trestnými vedle obecného práva trestního: tak také nepokládáme za správné, aby skutky, jež podle téhož obecného práva trestního trestnými nejsou, byly prohlašovány za zvláštní delikty tiskové. Pokládáme proto za zbytečný všeliký výpočet deliktů tiskových v samém zákoně tiskovém, nechat se to děje již s úmyslem, aby tím rozsah deliktů tiskových naproti obecnému právu trestnímu byl rozšířen či zúžen.

II.

K otázce, jak upravit odpovědnost za delikty tiskové, jest na snadě a theoreticky zajisté jediné správnou odpověď, že by se to mělo státi podle zásad obecného práva trestního. Poněvadž delikty tiskové jsou činy trestnými ve smyslu tohoto obecného práva trestního a povaha činu trestného nikterak se nemění tím, že byl in concreto spáchán obsahem spisu tištěného: sluší zajisté v témž prameni právním hledati rozřešení otázky, kdo, za kterých podmínek a jakým způsobem má z takového činu býti odpovědným. Jinými slovy: pro delikty tiskové mají míti platnost zásady obecného práva trestního o pachatelství, spolupachatelství, spoluvině a účastenství, o dokonání a pokusu atd. Přestává-li právo tiskové také skutečně na těchto zásadách — třeba snad s některými výjimkami ve prospěch tisku, na př. co do promlčení (sr. *Glaser*, 371, *Marquardsen*, 187, *Friedmann*, 200 dd., *Buri Z.*, 16, 70, *Sládeček*, I., 247) — mluví se v doktríně o systému obecné odpovědnosti (sr. na př. *Liszt*, 207, *Berner*, 268, *Sládeček*, I. 264 dd.).

V pravdě však tu nejde o žádný zvláštní systém, poněvadž rozumí se samo sebou, že tam, kde není předpisův odchylných, posuzování každého činu trestného může se díti a odpovědnost za něj určovati jen podle všeobecných zákonů trestních. Spíše bychom tedy mohli říci, že to, co se takto nazývá, jest protivou, negací všelikých »systémů odpovědnosti tiskové«. O takových systémech lze tedy vlastně mluvit jen tam, kde odpovědnost za delikty tiskové upravuje se způsobem zvláštním, od obecného práva odchylným.

V skutku také jest pochopitelné, že onen »systém« obecné odpovědnosti nezdál se úplně hověti svému účelu, a že záhy pocitována byla potřeba skutečných, zvláštních systémů odpovědnosti za delikty tiskové. Při díle tiskovém jest spolučinno tak značné množství osob, a spolučinnost jejich jest způsobu tak rozmanitého, při jedněch intelektuelná, při druhých ryze mechanická, že pokus přivésti jednotlivé tyto činnosti pod povšechné pojmy práva trestního, jako jsou: pachatelství, spoluvina a pod., může působiti dosti značné nesnáze. K tomu pak pojí se nesnadnost důkazu. Osobám spolučinným při výrobě a rozšiřování tiskopisu jest obyčejně možno dokázati jen kausálnost této jejich činnosti vzhledem k deliktu tiskovému, nikoli však také druhý, při těchto deliktech zpravidla nezbytný moment: dolosnost. Tato nesnadnost důkazu stupňuje se ještě anonymitou obvyklou při časopisech a tím, že možnost přidržovati tyto osoby ku svědectví z části alespoň může naraziti na překážku vycílenou v § 153 tr. ř. (Sr. o tom moje *Ríz. tr. rak. II. 118* a *Austerlitz* 98). Tím se vysvětluje, že tento »systém obecné odpovědnosti« v doktríně skoro jednomyslně

uznává se za nedostatečný, a že také žádné z moderních zákonodárství evropských na něm nemohlo přestati. Obyčejně bývají sice jinenovány Anglie a Holandsko jakožto země, kde tento »systém« jest v platnosti (na př. *Stein* 137, *Liszt* 208, *Bonasi* 14, *Honigmann* 13, *Grüttesfen* 5, *Marquardsen* 114 dd. a 123 — sr. však též tam 162 ve zprávě *Schwarzové*), ano někdy i Francie (*Kaysar* 591 a *Liszt* l. c. dokládaje ovšem, že jsou tu modifikace zejména ta, již působí instituce »odpovědného jednatele«, »gérant responsable«). Avšak přihledneme-li k věci zevrubněji, nemůžeme tomu tvrzení, alespoň v této všeobecnosti, dáti za pravdu.

Pokud nejprve se týká Anglie, bylo by lze uznati dotčené tvrzení v celku alespoň za správné v tom smyslu, že delikty tiskovými jsou tam vůbec jen takové skutky, které jsou činy trestnými ve smyslu práva obecného. Platí to hlavně o hanopisech — libel v širokém smyslu práva anglického —, o něž arci prakticky skoro výhradně jde při deliktech tiskových. Avšak netřeba dokládati, že právě tento moment při známé, naprosto kasuistické úpravě práva anglického, pro právní posouzení deliktů samých, o něž tu jde, nemá žádné váhy, takže by na věci nic se nezměnilo, i kdyby příslušné zákony týkaly se jen deliktů tiskem spáchaných. Co do hanopisů samých anglické právo rozeznává:

1. hanopisy jakožto bezprávi civilní — libel as a civil injury — směřující proti osobě soukromé. Tu se předpokládá, že obsah hanopisu jest »defamatory to the plaintiff«, t. j. »calculated to convey to those to whom it is published an imputation on the plaintiff injurious to him in his trade, or holding him up to hatred, contempt or ridicule« (*Fisher and Strahan* 124, *Stephen* 228). Podmínkou pak jest, že hanopis byl »uveřejněn«, což ovšem v oboru civilního práva zahrnuje jakékoli sdělení třetí osobě, jež stalo se vědomě nebo z nedbalosti (*Fisher and Strahan* 142, 152).

2. Hanopis jakožto bezprávi trestní — libel as a criminal offence. Projevy tohoto způsobu jsou zase buďsi defamatory libels, které totiž dotýkají se především osob soukromých a mohou býti zároveň stíhány žalobou civilní; a disorderly libels, k nimž počítají se: blasphemous libel, obscene libel, seditious libel (*Fisher and Strahan* 232 dd.).

Při tom budiž podotčeno, že trestní stíhání deliktů tiskových, jak dosvědčují *Fisher* a *Strahan* 232, v Anglii nyní vůbec náleží k vzácnostem¹⁾ a že také soukromé stíhání pro činy naznačené

¹⁾ Tohoto vzoru dovolává se *Ingwer* 38 a 40, domáhaje se beztrestnosti pro delikty tiskové ve smyslu práva anglického. Pochybujeme však, že by to bylo možno dříve, než by došla splnění podmínka, jakouž *Bonasi* shledává v samé povaze anglického tisku vzdávaje mu (str. 13) tuto chválu:

»... Educata dalla lunga persecuzione sofferta e tenuta in freno dalle esigenze della publica opinione, la stampa inglese si è abituata ad avere un

pod č. 1., i pokud náležejí zároveň pod čís. 2., děje se nyní skoro výhradně cestou civilní. Jest proto prakticky tato civilní odpovědnost důležitější než trestní. Tato civilní odpovědnost pak stihne každého, kdo se byl účastnil »uveřejnění« (str. 124 a 142), t. j. »every one . . . who is a party, by himself or by his agents, to the producing, printing or issuing of defamatory matter in a newspaper« (144). K odpovědným osobám zejména náležejí: 1. majetník (proprietor) a to nechať obsah znal či neznal, ba třeba ani neměl podezření o jeho závadnosti (»whether or not he knew or had reason to suspect that the matter was defamatory«, str. 143); 2. tiskař (printer) v témž způsobu (str. 145—147); rovněž 3. t. zv. »publisher« (nakladatel) pokud není »simply a distributor who sells the newspaper on commission for the proprietor« (str. 147); právě takovou odpovědnost má 4. »editor« (vydavatel), pokud ovšem jest mu vykázána působnost »as to make him a party to the publication of everything appearing in the newspaper«; jinak jest jen »a servant of the proprietor and he is, like any other servant, liable only for his own acts or negligence« (str. 148). K odpovědným osobám náležejí také 5. prodáváč (»ventor«) a 6. spisovatel (»author of libel«). Kdežto však při osobách jmenovaných pod č. 1.—4. odpovědnost nezávisí na tom, zdaž o urážlivém obsahu měly vědomost (nebo podezření) či neměly, tato vědomost jest podmínkou odpovědnosti prodáváčovy; spisovatelé pak dovoluje se dokázati, že dotčený obsah nebyl uveřejněn »neither with his consent nor by his default or negligence« (str. 149).

S tím srovnává se také v celku odpovědnost trestní. Vážnou úchytku od toho však zavedla sect. 6 Lord Campbell's Act 6—7 Vict. c. 96 s. 7 z 24. srpna 1843) pro případy, kde nastává proti někomu po rozumu ustanovení právě dotčených domněnka, že stalo se uveřejnění někým jiným s jeho souhlasem (»by the act of any other person by his authority«). Tu má býti obviněnému dovoleno dokázati, »that such publication was made without his authority, consent, or knowledge, and that the said publication did not arise from want of due care or caution on his part.« *Fisher a Strahan* 234 vykládají dosah tohoto ustanovení, jehož text podávají na str. 354 dd., takto:

»The practical effect of this exactement . . . is to free from criminal responsibility for a libel every one praesumptively responsible for the publication who is not personally engaged in publishing it and not consciously or by criminal negligence a party to its publication.«

profondo rispetto alle istituzioni fondamentali del paese, ad attaccare con moderazione gli atti degli uomini pubblici, a discutere con rispetto le loro persone. a non sorpassare, riguardo ai privati, i limiti della moralità e della decenza. I rari fuorviamenti della stampa sono dalla stampa stessa severamente condannati, è appunto la rarità loro rende agevole la tolleranza del governo . . .“

V témže smyslu vykládá *Stephen* 230.

Věc má se tedy v právu civilním tak, že některé osoby (nahore č. 1.—4.) odpovědný jsou naprosto s vyloučením protidůkazu; jiné pak (č. 6.) s připuštěním protidůkazu; jiné konečně (č. 5.) jen, když o urážlivém obsahu měly vědomost nebo podezření. Trestní odpovědnost těch, kdož sami uveřejnili trestný obsah (»who is . . . personally engaged in publishing it«), rovná se této odpovědnosti civilní potud, že nepřipouští protidůkazu. Pokud však se někdo jen účastnil uveřejnění, jež stalo se někým jiným (»is party to its publication«), jest odpovědným jen, nedokáže-li, že se to nestalo vědomě nebo trestnou nedbalostí (»consciously or by criminal negligence«).

Z toho, tuším, jest zjevno, že i anglické právo zvláštním způsobem upravuje odpovědnost za delikty tiskové. Nehledíc ani k tomu, že jsou tu zákonem samým za odpovědné prohlášení ti, kdož sami uveřejnili spis aneb se účastnili jeho uveřejnění, nelze zejména s obecným právem trestním srovnati ty četné domněnky, protidůkaz někdy vylučující, někdy připouštějící, jimiž tento systém jest proniknut. Byť i pak tyto domněnky menší měrou měly platnost při odpovědnosti trestní než civilní, přece jest povážiti, že i tam jim vykázán jest nepoměrně veliký obor; neboť z části protidůkaz jest vyloučen (při tom, kdož sám uveřejnil trestný obsah), z části pak odpovědnost za delikt dolosní stihá i toho, kdo třebas jen z trestné nedbalosti účastnil se uveřejnění. Jen v tom smyslu bylo by snad lze mluviti o právu obecném, že dotčená zvláštní ustanovení nemají platnosti výhradně jen, když delikt byl spáchán tiskem, nýbrž i když se to stalo jakým koliv jiným způsobem uveřejnění (»This section [sect. 7. nahore zmíněného zákona] . . . is not . . . restricted to »public newspaper and other periodical publication«, but applies to publications of every sort . . .« *Fisher and Strahan* 234). Pojem »uveřejnění« sám pak vykládá se v právu anglickém velmi široce, jak příkladmo uvádí *Stephen* 228: list nebo místo v knize nebo v časopise, slova napsaná na zdi, vyobrazení, šibenice zřízená před něčími dveřmi (»a gallows set up before a man's door«), nebo vosková podobizna vystavená jako část »sbírky známých zločinců«, vylučuje však naprosto projevy slovní (»Words spoken can in no case be a libel, although they may convey defamatory matter«).

Také o Holandsku nelze právem tvrditi, že by tam platil systém obecné odpovědnosti. Pravda jest jen tolik, že podle zákonů z 23. září 1814, 28. září 1816, 16. května 1829 a 1. června r. 1830 (uvádí s ostatními prameny *Schuermans* II. 559.—568.) jen ty činy mohou býti pokládány za delikty tiskové, které jsou trestnými podle obecného práva trestního. Avšak odpovědnost za ně řídí se i tu pravidly zvláštními. Již podle citovaného zákona z r. 1814 prohlašuje se každý za odpovědného nejen z toho, »co

píše a uveřejňuje«, nýbrž i z toho, »co tiskne, prodává nebo rozšiřuje«; jenom tiskař stává se odpovědným teprve, »není-li spisovatel znám nebo nemůže-li býti označen«. Podobně zákon ze dne 28. září 1816 o urážkách spáchaných tiskem proti cizím mocnostem (u *Marquardsena* 123. a *Schuermanse* II. 561., 562.) stanoví odpovědnost nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele, »nemohou-li tím způsobem označiti spisovatele, aby mohl nejen trestně býti stíhán («poursuivi en justice»), nýbrž i z činu trestného býti usvědčen a podle toho potrestán«. (*Stein* 145., *Marquardsen* 123., *Bonasi* 45., 46., 51.—53., *Pappafava* 291.). Jest na blledni, že tato úprava jest spíše vším jiným, než odpovědností podle obecného práva trestního.

Základnou myšlenkou její jest ručení za trest uložený na delikt tiskový, kterážto ručení jest právním následkem toho, že obviněný nemohl označiti spisovatele způsobem vyhovujícím určitým náležitostem. Jakkoli se tu nikterak nefinguje, že by ten, jenž nevyhověl povinnosti k takovému označení spisovatele, byl snad sám (dolosním) pachatelem deliktu tiskového, přece skutečný účinek jest týž: trest uložený na (dolosní) spáchání určitého deliktu stihne osobu již z předu určenou, ne sice jako by ona byla považována za pachatele tohoto činu, nýbrž proto, že nevyhověla, ba snad ani nemohla vyhověti povinnosti k označení spisovatele (srv. zvláště *Löning* 199.). Teprve trestní zákon nizozemský z 3. března 1881 (v příloze při Z. I. 1881.) přiblížil se systému obecné odpovědnosti značnější měrou, pojav ustanovení zvláštní jen potud, že za určitých podmínek nedopouští stíhati nakladatele a tiskaře. Ustanovujíť:

čl. 53. »Při zločinech tiskových nakladatel jako takový se nestíhá, jest-li jeho jméno a bydliště udáno na tiskopisu a pachatel jest znám nebo nakladatel jej jmenuje na první vyzvání po zahájeném vyšetřování.

Toto ustanovení nemá platnosti, nemůže-li pachatel v době vydání trestně býti stíhán nebo jest usedlý mimo říši v Evropě.«

čl. 54. »Při zločinech tiskových tiskař jako takový se nestíhá, jestli jeho jméno a bydliště udáno na tiskopise, a osoba z jejíhož nařízení spis byl tištěn, jest známa nebo tiskař ji jmenuje na první vyzvání po zahájeném vyšetřování.

Toto ustanovení nemá platnosti, nemůže-li osoba, z jejíhož nařízení spis byl tištěn, trestně býti stíhána neb jest usedlá mimo říši v Evropě.«

O zvláštní osnově tiskového zákona pro Hollandsko referuje *Bonasi* 53.

Jest známo, že bezohledné stíhání, jež právě podle tehdejších zákonů hollandských bylo možné, bylo nejkrutěji pocíťováno před r. 1830 v Belgii. Zvláště dávalo příčinu ke stížnostem, že bylo lze pro každý delikt tiskový stíhati značný počet osob a to jednu po druhé a každou na druhé nezávisle (t. zv. »système van Maanen« podle ministra toho jména).

To způsobilo, že byl v Belgii po jejím odtržení od Hollandska zaveden systém zvláštní, zvaný belgický.¹⁾ Ústava belgická z r. 1831, jak vykládá *Prins* § 166, vynasazila se, aby zabezpečila naprosto nezávislost spisovateli, při čemž by však byla zachována úplná nezávislost osob, jež hmotně nebo řemeslně byly spolupříčinnými při publikaci zakládající delikt tiskový, byť i tato jejich spolupříčinnost měla ráz spoluviny (complicité) vedle obecného práva trestního. To jest účelem článku 18., odst. 2. ústavy, podle něhož nelze stíhati vydavatele, tiskaře ani rozšiřovatele, jest-li původce (pachatel) znám a má bydliště v Belgii. Nebýt tohoto ustanovení, praví *Prins* l. c., »l'imprimeur et le distributeur, ayant toujours à craindre éventuellement les poursuites, auraient intérêt à contrôler et, le cas échéant, à refuser ce qu'on leur donne à editer, à imprimer ou à distribuer. — La Constitution, en leur accordant l'immunité, renforce donc l'indépendance de l'écrivain...« (Sr. však, co proti tomuto důvodu poznamenává *Löning* 203.). V praxi vyvinula se věc tím způsobem, že berou se v odpovědnost jednotlivé osoby v určitém pořadí («responsabilité par cascades»). Jestli původce znám a má bydliště v Belgii, bude stíhán výlučně. Není-li znám nebo nemá-li bydliště v Belgii, ručí za trest, který by jej měl stihnouti, a to v určitém pořadí, všichni ti, kdož byli spolupříčinnými při publikaci. Tato odpovědnost stihne tu vždy jen jediného z nich, který však se jí může zhostiti, jmenuje-li svého předchůdce («nominatio auctoris«).

Poněvadž se tu bere v odpovědnost vždy výlučně jen jediná osoba, a na každou z nich dochází teprve v určitém pořadí, nazývá se tento systém také systémem odpovědnosti postupné (sukcessivní) a výlučné. O tomto systému se všeobecně uznává, že se jím upravuje odpovědnost za delikty tiskové způsobem od obecného práva trestního odchylným. Toliko, co se týká otázky, které činy sluší pokládati za delikty tiskové, lze uznati, že tiskové právo belgické trvá na půdě obecného práva trestního. Tím, že zákonodárství tiskové podává samo výpočet jednotlivých deliktů tiskových, netřeba dáti se mýliti. Máť to jenom ten účel, aby některým deliktům, jestliže byly spáchany tiskem, dostalo se výhod zabezpečených deliktům tiskovým, jakož jsou: odpovědnost jediné osoby po rozumu systému belgického, příslušnost soudů porotních a t. d. V tom smyslu věc uspokojivě vysvětluje *Prins* §§ 165., 166., 168.—171., 485.

Systém belgický došel následování v četných státech evropských. O Německu, kdež zvláštní důležitosti nabyt tiskový zákon badenský z 28. pros. 1831 (sr. *Löning* 204., 205.) viz, co

¹⁾ Obšírný historický výklad o tom podává *Schuermans* I. 46 dd., 55 dd. 67 dd. Sr. také *Löning* 187 dd. a *Sládeček* I. str. X.—XIII. a 268 dd.

vykládá *Faques* 86.—93., o Italii *Bonasi* 126. a *Pappafava* 361. dd., o Švýcarsku *Schmid* 101., o Uhrách (čl. XVIII. zák. z r. 1848 otištěný u *Lienbachera* II. 276. dd.) *Baumgarten* 496. dd. O tom, že tento systém byl přijat i v tiskovém zákonodárství rakouském let 1848 a 1849, zmiňujeme se níže ve stati B. —

Od práv posud uvedených neliší se alespoň zásadně zákonodárství francouzské. Co do otázky, které činy sluší pokládati za delikty tiskové, starší zákonodárství arci zná množství deliktů — asi po způsobu *Glasrových* »vlastních deliktů tiskových« —, které vybočující z mezí stanovených trestním právem obecným, jsou trestnými jen, když se staly tiskem aneb, alespoň některým »jiným způsobem uveřejnění«. Jsou to tedy delikty, jež nenáleží obecnému právu trestnímu, nýbrž jsou — ovšem také ne výlučně — vlastními právu tiskovému. Obsahem těchto deliktů (jich výpočet podává *Poittevin* I. 398.—400.) jsou hlavně vyzývání k činům trestným, k neposlušnosti zákonů, schvalování činů trestných, útoky proti různým zařízením státním a společenským a pod. Všeobecným znakem pak jest, že zahrnují v sobě projev nějakého mínění (»délits d'opinion«). Charakteristiku jich podává *Fabreguettes* I. str. LIII. takto:

»Après avoir protégé les droits du Prince, l'autorité du législateur, la Constitution, ses principes, ses institutions, le gouvernement, la paix publique, le suffrage, les corps de l'État; on a songé aussi à garantir la morale publique et religieuse, les lois, la famille, la propriété, les droits«.

»On a ainsi créé des délits d'opinion, introduit des procès de tendance«.

Tento základní názor jest skoro to jediné, co se nezměnilo ve stále se střídajícím tiskovém zákonodárství francouzském počínajíc r. 1791.¹⁾ Teprve zákonodárství třetí republiky dalo tomuto směru trvale výhost. Nynější tiskový zákon francouzský z 20. července 1881 uvádí sice v čl. 23.—41. pět skupin deliktů tiskových — »des crimes et délits commis par la voie de la presse ou par tout autre moyen de la publication« (výpočet jich podávají *Garraud* 541. dd., *Poittevin* I. 402., *Pappafava* 265.); avšak nedbajíc ani toho, že i tu se hledí nejen ke spáchání, jež stalo se tiskem, nýbrž i k jakémukoli jinému způsobu uveřejnění, jsou to vesměs činy trestné ve smyslu obecného práva trestního.²⁾ Že výčet jich byl pojat do zákona tiskového, vysvětluje se jen historicky (*Poittevin* I. 394.). Jak dosvědčuje *Garraud*, 539, byl to právě základní názor při

¹⁾ Přehled těchto zákonů podává *Fabreguettes* l. c. a *Pappafava* 260. Co v textu poznamenáno, platí zvláště o zákonech z 25. března 1822 a 9. září 1835. Sr. *Poittevin* I. 396.

²⁾ Výjimku činí čl. 24. a 25. v příčině některých případů vyzývání k činům trestným. Jinak (čl. 23.) totiž vyzývání k zločinům a přečinům, jež stalo se veřejně, má býti trestáno jako spoluvin, to však arci jen, když mělo účinek (»si la provocation a été suivie d'effet«).

všem jednání parlamentním, »že přečiny tiskové . . . . jsou delikty obecnými, jichž charakteristická známka záleží jediné ve způsobu, jakým byly provedeny«. Mohl proto zpravodaj komise parlamentní, *Lisbonne* (u *Poittevin* I. 398.) prohlásiti:

»Nous avons affirmé, que, par actes coupables, nous n'entendions faire allusion qu' à ceux qu' incrimine le droit commun. . . . Nous avons dit: plus de délit d'opinion, de doctrine, de tendance.«

Alespoň tedy podle nyní platného práva francouzského (od r. 1881) jest správně, že v otázce, které činy mají býti považovány za delikty tiskové, rozhoduje obecné právo trestní. Avšak zcela jinak jest tomu, pokud jde o způsob, jakým upravena odpovědnost za tyto činy. Tu jest nejprve právu francouzskému vlastní instituce »odpovědného jednatele« (»gérant responsable«) při časopisech. Tato instituce, jejíž historický vývoj vylíčil i spjotitost její s institucí odpovědného redaktora, osvětlil v důmyslné svoji studii *Löning* 58. dd., 162. dd. 180. dd., nabyla pevné podoby již zákonem z 18. září 1828, z části pak — ve formě »odpovědného vydavatele« (»éditeur responsable«) již v zákoně z 9. června 1819. Tento »gérant responsable« — při jiných tiskopisech pak než časopisech vydavatel — jest osoba, které zákon v první řadě a bezvýmínečně ukládá odpovědnost za trestný obsah tiskopisu a to tak, že jej počítá ke »hlavním pachatelům« (»auteurs principaux«), kteří »seront passibles . . . . des peines qui constituent la repression des crimes et délits commis par la voie de la presse«, t. j. že ji stíhá právě tím trestem, který jest uložen na (dolosní) spáchání dotčeného deliktu tiskového. V tom zůstal čl. 42. nynějšího tisk. zák. z r. 1881 úplně věren zmíněným svým předchůdcům. Že jest to zařízení obecnému právu trestnímu naprosto cizí, bylo by zbytečno podotýkati. Marně proto se namáhal zpravodaj *Lisbonne* (u *Poittevin* I., 75.), aby tuto odpovědnost přivedl v souhlas se zásadami téhož obecného práva trestního, odpovídaje k otázce: »En matière de presse, quel est l'auteur principal du délit?« takto: »C'est l'auteur de la publication; l'écrivain n'est que son complice« a patrným logickým přemetem dospívaje k závěru: »S'il s'agit d'un journal, celui qui le publie assume donc [?] la responsabilité de ce qu'il contient.« *Poittevin* právem zajisté provází tyto výklady řadou řečnických otázek:

» . . . . La loi, en établissant cette règle de la responsabilité du gérant, n'a-t-elle pas consacré une dérogation à ce principe qui domine tout notre droit pénal qu' on ne saurait être pénalement responsable du fait d'autrui? N'est-il pas inouï de permettre aux directeurs ou administrateurs d'un journal de choisir d'avance un homme dont la mission consistera uniquement à s'entendre condamner aux peines qui, d'après le droit commun, devraient être prononcées contre eux, à raison des délits commis par (str. 76.) la voie de ce journal? N'est-il pas plus étrange encore qu' au cours de la discussion de la loi pas une voix ne se soit élevée pour protester contre un pareil système?«

Správně *Löning*, 58. dd., jehož studie objasnily mnohé temné stránky v instituci odpovědného géranta, rozpoznává v této odpovědnosti dobrovolné podrobení se následkům cizího, v tiskopisu obsaženého činu trestného, jakési ručení za tyto následky (podobně *Oetker* 43, pozn. 33.), jež formálně dochází výrazu v povinnosti gérantově, podepsati oba výtisky předkládané úřadu (čl. 10.) a dáti dole na každém exempláři vytisknouti svoje jméno (čl. 11.).

Odpovědnost ostatních osob upravena jest v nynějším tiskovém zákoně francouzském na historických základech daných v čl. 283. dd. trestního zák. francouzského z r. 1810. Ostatní odpovědné osoby, jež mají rovněž býti pokládány za hlavního pachatele, jsou podle článku 42.: spisovatel, tiskař, prodavači, rozdělovatelé a nalepovači. Odpovědnost každé této kategorie osob jest postupná nastávajíc jen, není-li tu osoby v tomto pořadí přednější. Jen v příčině spisovatele ustanovuje čl. 43., odst. 1., že má býti stíhán jako spoluvinník, byl-li — jako hlavní pachatel — pohnán k zodpovědnosti gérant nebo vydavatel. Výjimku ze všeobecného ustanovení čl. 60. tr. z. stanoví čl. 43. ve prospěch tiskaře, pokud mu nelze přičítati nic jiného, než že se účastnil tisku. Ostatně však trestní stíhání může vedle kterékoli z těchto osob býti rozšířeno vždy také na ty, kdož podle téhož čl. 60. tr. z. jeví se býti spoluvinníky (complices). Že celá tato úprava odpovědnosti značí velmi hluboko zasahující úchylku od zásad obecného práva trestního, jest na jevě. —

Skutečnou platnost měl systém obecné odpovědnosti před zavedením nynějšího zákona tiskového německého ze 7. května r. 1874 v některých státech německých, avšak ani tu ne v takovém rozsahu, jak obyčejně bývá uváděno. Zejména nelze to uznati o tiskovém zákoně bavorském ze 17. května 1850, o němž tvrdí *Faques*, 94., a *Honigmann*, 16. že zavedl tento systém »v plné ryzosti«. Mylnost toho dosvědčuje čl. 45. tohoto zákona (u *Marquardsena*, 129., 130.), kdež ukládá se nakladateli tiskopisu neperiodického a, není-li jmenován, tiskaři povinnost »ubezpečiti se osobou a bydlištěm spisovatele a jej na požádání soudci vyšetřujícímu označiti,« a vyhrožuje se mu při nesplnění této povinnosti trestem pořádkovým »ungeachtet der eigenen strafrechtlichen Verantwortlichkeit.« Tu máme, jak patrně, zvláštní ustanovení, jimiž se obecné právo trestní pro obor práva tiskového alespoň doplňuje. Praxi ostatně ani tyto doplňky nestačily, jak viděti z toho, že bavorský nejvyšší soud z ustanovení požadujícího jmenování odpovědného redaktora při tiskopisech periodických dovedl vyvoditi důslednost, že redaktorovi sluší přičítati čin trestný obsahem tiskopisu spáchaný (ve zprávě kommisie říšsk. sněmu německ. v Archivu XXII. 191.).

Částečný pokus upravití odpovědnost za delikty tiskové podle zásad obecného práva trestního učiněn byl také v Rakousku. Výbor, který byl zvolen sněmovnou poslaneckou r. 1871, aby

podal návrhy na opravu tiskového zákona — předseda *Waser*, zpravodaj *Glaser* —, předložil sněmovně poslanecké zprávu o osnově zákona (*Glaser*, Spisy 395. dd.), jejížto § 3. v odst. 1. stanoví zásadu :

»Eine Verfolgung und Bestrafung wegen einer durch den Inhalt einer Druckschrift begründeten strafbaren Handlung findet nur gegen jene Personen statt, welchen dieselbe nach den allgemeinen Grundsätzen des Strafgesetzes zugerechnet werden kann«

a v odst. 2. prohlašuje za odstraněnu odpovědnost pro zanedbání povinné péče obsaženou v čl. III. tiskové novely z 15. října 1868. Avšak i tu jest zásada vyslovená v odst. 1. prolomena ustanovením § 10., podle něhož, jakmile jen výrokem poroty bylo zjištěno, že obsahem periodického tiskopisu byl spáchán čin trestný, má pokračování — tedy nehledíc k vině — vydavateli býti uložena pokuta peněžitá až do 3000 zl. Návrh tento nestal se zákonem.

III.

Stručným tímto náčrtem můžeme pokládati za prokázáno, že praktické zákonodárství ani těch států, o nichž to zhusta bývá tvrzeno, netroufalo sobě při deliktech tiskových vystačiti prostě odpovědností podle zásad obecného práva trestního, pokládajíc v tom směru za nezbytné různé doplňky, ba namnoze i hluboce zasahující úchylky. Na rozdíl od nevlastně tak zvaného »systému« obecné odpovědnosti můžeme mluvit o skutečném »systému tiskové odpovědnosti« teprve tam, kde odpovědnost za delikty tiskové upravena jest předpisy obsahujícími takovéto doplňky a úchylky. Že potřeba takovýchto systémů jest odůvodněna zcela zvláštními poměry při deliktech tiskových se naskytujícími, ukázali jsme již nahoře. Jde jen o to, určití hranici, až po kterou lze zvláštnosti tiskové odpovědnosti pokládati za přípustné. Patrně, že mezi odpovědností obecného práva a odpovědností tiskovou nesmí býti různosti zásadné. Nelze proto sprátemi se s těmi systémy tiskové odpovědnosti, které směřují k tomu, aby namísto zásad obecného práva trestního postavily zásady zcela nové, aby tedy ony těmito nahradily. Tyto systémy ocitují se v odporu se základními požadavky spravedlnosti; neboť nemohou naznačeného účelu dosáhnouti jinak, než že vinu za delikt tiskový přičítají osobám, na kterých podle zásad obecného práva trestního žádné viny není, kdežto snad skutečného vinníka propouštějí bez potrestání. Tyto systémy zakládají se na zákonných domněnkách a fikcích a jsou proto zcela zavržitelné.

O t. zv. systému belgickém se to obecně uznává a to přes vřelé zastání, jehož se mu v literatuře německé dostalo *Biedermannem*, 14 dd. Na doklad budtež uvedeni :

Faques 71. dd., *Schwarze-Appelius* 125. dd., *Kayser* 503., *Sládeček* I. 281., 282., v. *Liszt* 210. Nehledíme při tom ani k námitkám, jež se činí zvláště proti instituci t. z. »jmenování předchůdce« (»nominatio auctoris«), o níž jsme měli příležitost pojednati zvláště (Právník 1903). Běře-li *Oetker* 64 tento systém v ochranu proti výtce, že zakládá se na právních domněnkách, má sice pravdu, pokud jde o historický jeho základ. V tom směru nelze než přisvědčiti tomu, co zjistil *Oetker*, že tímto základem jest ručení za trest, jenž uložen jest na delikt spáchaný někým jiným, podobně jako podle *Löninga* v právu francouzském ručení za cizí vinu. Avšak sama myšlenka takového ručení, byť i jí nebylo lze upírati historického oprávnění, a byť i podnes v některých podřízenějších oborech právních docházela platnosti, jest v naprostém odporu se základními zásadami obecného práva trestního. Rovněž platí o ní, co jsme poznamenali o právu holandském, že prakticky vede k týmž, dotčeným zásadám odporujícím důslednostem, jako systém odpovědnosti zbudované na takovýchto domněnkách. Co zvláště se týká práva francouzského, jest patrné, že věc nenabývá přijatelnější tvárnosti, chceme-li, jako činí *Biedermann* l. c. (u *Marquardsena* 143.) a podobně již *Weber* (u *Honigmann* 12., pozn.), ospravedlniti takové ručení myšlenkou, že ručitel (gérant francouzského práva) bere odpovědnost dobrovolně na sebe a tím podrobuje se napřed právním následkům činu trestného obsaženého v tiskopise. Takové dobrovolné podrobení se trestu vlastním proviněním nezaslouženému jest v nejpříkřejším odporu se základními zásadami práva trestního. Mutatis mutandis tyto výtky mají platnost také o právu anglickém.

Má-li systém tiskové odpovědnosti plniti svůj úkol a nebyti zároveň v rozporu s myšlenkou spravedlnosti, jak jí stát právě pojímá a vtěluje ve svých zákonech trestních: třeba jej upravit tak, aby nebyl náhradou, nýbrž jen doplňkem obecné odpovědnosti trestní. To znamená nejprve, že odpovědnost za delikt tiskový v první řadě musí řídit se zásadami obecného práva trestního, pokud jich vůbec při zvláštních poměrech tiskových lze užití. Potom pak, že i zvláštní odpovědnost tisková musí zůstati ve shodě s pojmem a podmínkami viny po rozumu obecného práva trestního. Že myšlenka ručení za vinu cizí nebo za trest osobně nezasloužený, rovněž i všeliké zákonné fikce a protidůkaz vylučující domněnky musí tu býti vyloučeny, netřeba dokládati. Z různých systémů tiskové odpovědnosti jest nejpůsobivějším, aby těmto požadavkům dosti činil, t. zv. systém tiskové nedbalosti. Tímto systémem chceme se zabývatí obsírněji ve statích následujících.

Poznámka: Jakožto zvláštní systém tiskové odpovědnosti doplňující zásadu odpovědnosti práva trestního obecného bylo s různých stran doporučováno t. zv. věcné ručení. Již nahoře (str. 417.) dotkli jsme se myšlenky *Glasrovy*, že by se mělo díti posuzování a trestání podle obecného

práva trestního jen při těch deliktech, jež on nazývá nevlastními delikty tiskovými, kdežto při »vlastních deliktech tiskových«, jimž *Glaser* přičítá povahu bezprávní policejního, slušelo by přestati na prostředcích repressivních rázu objektivního. Podobnou myšlenku rozvádí *Lentner*, 105 dd., kterýž pokládá objektivní opatření (zabavení a zákaz rozšiřování) za přiměřená při takových způsobech zneužití tisku, »welche nicht so fast die staatliche Rechtsordnung, sondern das gesammte, nach den Entwicklungsgesetzen der Menschheit sich darstellende gesellschaftliche Verhältniss bedrohen« (Za to *Lentner*, *Grünh.* X. 88., 89. prohlašuje se vůbec proti objektivním opatřením.) V poněkud jiném smyslu a způsobu navrhuje se zásada věcného ručení ve výborové zprávě, kterou podal *Glaser*, jakožto zpravodaj tiskového výboru sněmovně poslanecké r. 1871 (viz nahoře str. 427.) V § 3. předloženého návrhu zákona připouští se jen (subjektivní) odpovědnost podle obecného práva trestního a zároveň zrušuje se výslovně čl. III. novely z r. 1868. V § 10. pak zavádí se místo toho věcné ručení podniků časopiseckých (v první řadě vydavatele) ve formě peněžité pokuty (»Geldbusse«), již nelze změnit v trest vězení. Pro »věcné ručení« vyslovili se také *Wahlberg* (Spisy I., 175.) *Bündsdorf*, *Merkel*, *Steinbach* (Jur. Bl. 1872, 344., 546., 568., 569.), zahrnující v tom namnoze t. zv. objektivné řízení a ztráty z kauce časopisecké.

V novější době zvláště *Liszt*, 390. dd. a *Friedmann*, 4. dd. provedli tuto myšlenku a vpravili ji v úplný systém tiskové odpovědnosti, kteráž by subsidiárně doplňovala odpovědnost podle obecného práva trestního. *Liszt*, 394. počítá k těmto objektivním prostředkům: zákaz rozšiřování a zničení spisu při tiskopisech periodických pak peněžité trest proti podnikům časopiseckému spojený s výhrůzkou zastavení, kdyby do zákonné lhůty nebylo zapláceno. Podobně *Friedmann*, 9. dd., 196 dd. Touže tendenci má návrh *Grüttesfenow*, 66., aby zaveden byl »trest pořádkový« pro podnikatele s velmi vysokým trestním maximem (případně až do 6000 marek), ale širokým rámcem trestním (na př. 100 marek počínajíc).

Proti těmto a podobným návrhům byly však projeveny vážné pochybnosti. Proti *Glasrovi* míněni prohlásil *Faques* v referátě pro 10. sjezd něm. pr. (Verhandlungen, I. 126.), že odporuje právnímu vědomí, poněvadž podle něho vinník, byť i byl znám, nemá (subjektivně) býti stíhán a trestán. Této námitce jest ovšem ostří odňato tím, že *Liszt* a *Friedmann* navrhuji tato opatření jen subsidiárně. Co však se týká peněžité pokuty proti podniku, myslíme, že nebyly vyvráceny pochybnosti *Faquesovy*, kterýž vhodně připomíná, že se tu trestá »ins Blinde hinein, weil man nicht den sucht, den man eigentlich zu strafen hat, und man weiss gar nicht, wem eigentlich die Geldbusse zur Last fällt, denn das hängt von den civilrechtlichen Verhältnissen ab, die rücksichtlich des Blattes bestenen...« Podobně vyjadřují se *Oetker*, 118., pozn. 112., *Schmid*, 132., 133. a zvláště *Kloepffel*, str. 82., pozn. a str. 136. až 139.

Nynější právo rakouské zná četná objektivní opatření proti tiskopisům, a to: zabavení (§§ 487.—491. ř. tr.), zničení tiskopisu (§ 492. ř. tr. a § 37. zák. tisk.), zrušení sazby tiskové, ploten, forem, kamenů a pod. (§ 37. z. tisk.) a zákaz rozšiřování (§§ 492., 493. ř. tr.). Osnova z r. 1902 zná jenom zabavení (§§ 42.—45.), propadnutí tiskopisu a zrušení forem a ploten (§§ 46. a 47.). Za to zavádí jakožto novotu věcné ručení v § 30., odst. 3.:

»Der Herausgeber einer periodischen Druckschrift, durch welche eine strafbare Handlung begangen wird, ist für die Geldstrafen haftbar.«

Lenz, 498. nazývá toto ustanovení »záslužným«, avšak přál by si, aby ručil veškeren podnik časopisecký se všemi svými aktivy, poněvadž by jinak zřízením nemajetné osoby za vydavatele účel mohl býti zmařen

B. Systém tiskové nedbalosti zvláště.

I.

Stěžejná myšlenka, z níž vyrůstá systém tiskové nedbalosti, jest tato: Osobám, jež buď intelektuálně, buď mechanicky spolupůsobí při vzniku tiskopisu, ukládá se zvláštní povinnost míti péči o to, aby v něm nic nebylo uveřejněno, co by mělo obsah trestný. Rovněž i na osobách, ježto činny jsou při rozšiřování tiskopisu, se žádá, aby všímaly sobě jeho obsahu po té stránce, není-li trestným ve smyslu práva trestního. Byli-li pak v obsahu spisu tištěného shledán čin trestný, trestají se jmenované osoby pro nesplnění této své povinnosti, t. j. pro zanedbání povinné péče. Čin, který se jim přičítá, má povahu deliktu kulposního, předpokládajíc totiž, že jest příčinná spojitost mezi zanedbáním této povinnosti a vznikem trestného obsahu nebo jeho rozšiřováním. Jakési zeslabení této myšlenky vyskytuje se v ten způsob, že dotčené osoby trestají se jen proto, že se vůbec účastnily určitým způsobem výroby nebo rozšiřování tiskopisu, anebo že nedbaly povinnosti šetřiti určitých opatrností a náležitostí, jež nařizeny jsou k tomu konci, aby deliktům tiskovým co možná bylo zabráněno, tedy se stanoviska předstízného, policejního. Čin trestný jim přičítaný nemá tu již povahy kriminální, nýbrž jest jenom deliktem policejním, trest pak na něj ukládaný — obyčejně jest to jen trest peněžítý — má ráz trestu pro neposlušnost, nebo — jak to obyčejně bývá označováno — trestu pořádkového.

Na první pohled jest patrné, že systém, kde by myšlenka tiskové nedbalosti byla provedena v plné ryzosti a rozhodnosti, a kde by zároveň jako nezvratné pravidlo bylo uznáno, že odpovědnost za delikt tiskový spravuje se v první řadě zásadami obecného práva trestního: pravím, že takový systém nebyl by vydán těm výtkám, jichž nelze ušetřiti žádného ze systémů posud uvedených. Tu není žádných fikcí ani zákonných domněnek a žádného ručení ani za cizí čin trestný ani za trest někým jiným zasloužený. Osoby, jimž ukládá se tu zvláštní odpovědnost za delikt tiskový, trestají se výhradně pro vlastní čin trestný a v mezích vlastní viny; tato vina jejich pak záleží v tom, že při výrobě nebo rozšiřování tiskopisu nešetřily té péče a pozornosti, ku které je zákon zavazuje vzhledem k obsahu jeho. Vše arci záleží na tom, jak ve skutečnosti tato myšlenka bude provedena. V té příčině neváháme tvrditi, že žádný z těch zákonů, v nichž dotčený systém jest přijat, nevyhovuje požadavkům, jež by v tom směru slušelo činiti. Za přední vadu pokládáme, že se kruh osob odpovědných z míry rozšiřuje, na takové osoby totiž, jimž vzhledem k osobním jejich poměrům a zvláště vzhledem ke způsobu jejich

činnosti při tiskopisu nelze slušně ukládati povinnost zvláštní péče a pozornosti vzhledem k obsahu tiskopisu. Rovněž zavrhuje, že namnoze stanoví se v těchto zákonech zákonná domněnka nedbalosti. Konečně pak pokládáme za zásadnou vadu, že skoro ve všech těchto zákonech sdružuje se tato myšlenka s některými elementy systému belgického, zejména s institucí t. zv. jmenování předchůdce.

Zákony, v nichž tento systém došel přijetí, jsou nejprve některé partikulární zákony německé, které staly se v tom směru základem i nynějšího tiskového zákona německého ze dne 7. května r. 1874. Kdežto však ony zákony partikulární, jako zejména pruský z 12. května 1851 (§§ 35. a 36.) a saský ze 14. března 1851 (§ 26.) více se kloní k názoru, že zanedbání povinné péče jest jenom deliktem policejním, ano nazývají trest (peněžítý) na ně ukládaný trestem pořádkovým (na př. čl. 20—22. tisk. zák. saského z 24. března 1870): platný tiskový zákon německý spatřuje v tom skutečně bezprávi kriminální (*Marquardsen*, 157. a 176. a *Schwarze-Appelius*, 185.)¹⁾, a to delikt kulposní, o němž v § 21., odst. 1. ustanovuje takto:

»Begründet der Inhalt einer Druckschrift den Thatbestand einer strafbaren Handlung, so sind der verantwortliche Redakteur, der Verleger, der Drucker, derjenige, welcher die Druckschrift gewerbsmässig vertrieben oder sonst öffentlich verbreitet hat (Verbreiter), soweit sie nicht nach § 20. als Thäter oder Theilnehmer zu bestrafen sind, wegen Fahrlässigkeit mit Geldstrafe bis zu eintausend Mark oder mit Haft oder mit Festungshaft oder Gefängniss bis zu einem Jahre zu belegen, wenn sie nicht die Anwendung der pflichtmässigen Sorgfalt oder Umstände nachweisen, welche diese Anwendung unmöglich gemacht haben.«

Německý zákon tiskový však nepokládá odpovědnost upravenou podle tohoto systému za dostatečnou a sdružil ji, pokud jde při časopisech o zodpovědného redaktora, ještě se zvláštním ustanovením § 20., jehož odst. 1. stanoví zásadu odpovědnosti »podle platných všeobecných zákonů trestních,« odst. 2. pak dodává:

»Ist die Druckschrift eine periodische, so ist der verantwortliche Redakteur als Thäter zu bestrafen, wenn nicht durch besondere Umstände die Annahme seiner Thäterschaft ausgeschlossen wird.«

Že tento dodatek, který v doktríně i v praxi německé dočkal se nejrůznějších výkladů (sr. o tom zvláště *Grüttesien*, 9.—63.), opírající se o zcela lichý předpoklad, jako by redaktor byl spisovatelem celého časopisu (*Fohn*, 348. dd.), že tento dodatek není nijakým zdokonalením systému tiskové nedbalosti, uznává se nyní

¹⁾ V tom úmyslu byl vyměřen na tento delikt trest značně přísnější — vedle trestu peněžitého (až do 1000 marek) alternativně trest vazby nebo vazby na pevnosti nebo vězení do jednoho roku. Sr. *Löwing*, 286.

jíž skoro všeobecně (sr. *Grüttefen*, l. c., *Liszt*, 212. a 391. a *L. B.*, 9. vyd. 183., pozn. 3., *Baumgarten*, 501., 502. a j., opačně ovšem na př. v. *Buri*, *Z.* 10., 62.—64.). Vykladatelé buď přímo v něm spatřují fikci dolosnosti (jako: *Marquardsen*, 169, 171.; *Berner*, 279.; *Kayser*, 579.); nebo zákonnou domněnku viny (v. *Liszt*, 212. *R. P. R.*, 184; *Honigmann*, 128.; *Löning*, 214.—227; *Schmid*, 117.; v. *Bülow*, *Z.* 14, 658. dd.; *Schwarze-Appelius*, 154.)¹⁾; nebo konečně ručení za vinu vlastní nebo cizí (»Thäter-Garantenhaftung«, *Oetker*, 7., 8.) — uznávají tedy napořád, že jest to ustanovení výjimečné, jež neshoduje se s obecným právem trestním.

Rakouské zákonodárství tiskové počínajíc zrušením censury (14. března 1848) jen v prvních dobách kolísalo mezi různými systémy tiskové odpovědnosti. Všecka nařízení tisková pocházející z bouřných let 1848 a 1849 — prozatímné nař. z 31. března 1848 (jež ostatně nikdy nevešlo v platnost), nařízení z 18. května 1848 a patent z 13. března 1849 — přidržují se ve hlavní věci systému belgického. Zásadná změna nastala tiskovým řádem z 27. května 1852, č. 122. ř. z. Tímto zákonem zaveden do našeho práva systém tiskové nedbalosti, kterýž odtud přešel i do zákona tiskového ze 17. prosince 1862 i do tiskové novely z 15. října 1868 a navrhuje se i ve vládní osnově zákona tiskového z r. 1902. Obsah této tiskové nedbalosti i právní její povaha jsou arci v každém ze jmenovaných zákonů i v dotčené osnově velmi nestejně. Všechněm společno jest jen to, že vedle tohoto systému trvají v neztenčené platnosti ustanovení obecného práva trestního (sr. §§ 7. a 10. tr. z.), kteráž jím mají toliko býti doplněna.

II.

Proti systému tiskové nedbalosti činí se různé námitky. Z nich nejvýznamnější vyvozuje se z názoru, že se trestá kulposní spáchání činu trestného obsaženého v tiskopisu, čímž staví se vedle každého deliktu dolosního, jakmile jen byl spáchán obsahem tiskopisu, obdobný delikt kulposní (*Liszt*, 224. a *R. P. R.*, 178.). Touto námitkou však nehodláme se tuto zabývat, ježto onen názor sám nepokládáme tou měrou za zabezpečený proti všem pochybnostem, aby konstrukce, jež vede k důslednostem tak zhoła nepřijatelným, mohla býti uznána za správnou. (Sr. násl. oddíl *D. Právní povaha tiskové nedbalosti*).

K drobným a méně vážným námitkám počítáme často ovšem opakované tvrzení, že prý trest, který tu vinníka stihne, jest nedostatečný, ježto namísto trestu snad velmi těžkého, uloženého

¹⁾ Na prostou domněnku faktickou (praesumptio hominis) seslabuje to *Kloppel*, 359. dd. Avšak důvody, o něž se opírá, nemohou dojiti souhlasu (sr. *Grüttefen*, 37. dd.), a také důslednosti, k nimž dospívá, neopravňují k této úchylce.

na zločin hlavní, zákon spokojuje se trestem poměrně nepatrným (vládní motivy k osn. něm. zák. tisk. u *Marquardsena* 154. a v Archivu XXII. 173. a *Schmid* 115. a 129.). Tato námitka byla by důvodnou, kdyby trest tiskové nedbalosti byl určen k tomu, aby stihl pachatele činu dolosního obsaženého v tiskopise a byl náhradou za trest na tento čin dolosní uložený. Třeba však teprve dokazovati, že tomu tak není? Vždyť trest pro tiskovou nedbalost může stihnouti jen toho, kdo není vinným tiskového deliktu dolosního, aneb — což právně jest totéž — o kom to alespoň nebylo dokázáno; nebť byl-li by takový důkaz podán, slušelo by vinníkovi přičítati čin dolosní podle zásad obecného práva trestního, jež přece vedle toho trvají v platnosti. Poněvadž pak skutek, pokud byl zjištěn, má na sobě znaky toliko deliktu kulposního, potrestání pro delikt kulposní jeví se býti nejen dostatečným, nýbrž i jedině oprávněným.

Schmidovi l. c. jest důvodem této nedostatečnosti i to, že trestem pro zanedbání povinné péče nelze redaktora donutiti, aby jmenoval spisovatele nebo zasílatele. Tento účel *Schmid* pokládá tou měrou za hlavní, že na něm chce založiti celý systém tiskové odpovědnosti, jehož základné zásady formuluje (135 dd.) takto:

»1. Die strafrechtliche Verantwortlichkeit für Pressvergehen richtet sich nach den allgemeinen Strafgesetzen und nach den folgenden Bestimmungen:

a) Derjenige, welcher den Druck und die Verbreitung in Presserzeugnissen von Äusserungen, deren Strafbarkeit er erkennen konnte, bewirkt hat, wird als Thäter bestraft, sofern er nicht jemanden nennt, in dessen Auftrage er gehandelt hat.

b) Die übrigen bei der Herstellung und Verbreitung eines strafbaren Presserzeugnisses beteiligten Personen werden mit einer Geldstrafe von 10—1000 Franken belegt, sofern sie denjenigen nicht nennen oder sonst kenntlich machen, von dem sie das Presserzeugniß übernommen haben.«

Že by lit. a) těchto návrhů, rozšiřující domněnku pachatelství, kterou stanoví § 20., odst. 2. něm. zák. tisk. o redaktorovi, na každého, kdož »způsobil, že byly vytištěny a v tiskových výrobcích rozšiřovány projevy, jichžto trestnost mohl poznati«, bylo zlepšením tohoto ustanovení práva německého, — o tom sluší vážně pochybovati. Rovněž o tom, že by bylo takovým zlepšením stupňování této domněnky k fikci, již nelze vyvrátiti důkazem »zvláštních okolností« viny vylučujících, nýbrž jen »jmenováním toho, v jehož příkazu bylo jednáno«, tedy něčím, co s vinou a pachatelstvím nemá ničeho činiti. O tom však pochybovati nelze, že zhoła nemožnou jest shoda mezi základními zásadami nynějšího práva trestního a zařízením, kterýmž má býti trestán někdo jako pachatel činu trestného, aťsi jím jest či není, jen k tomu konci, aby byl vypátrán pravý pachatel.

Do téže kategorie námitek náležejí i ty, na jichžto základě dostalo se v poslední době tomuto systému nejostřejšího odsouzení *Makarewiczem*. Tento spisovatel (str. 43.), jemuž represse

deliktů tiskových v právu rakouském jest příliš nedostatečnou, uznává vůbec jen dva »základní systémy« tiskové odpovědnosti: systém belgický a systém »výlučné odpovědnosti redaktora jakožto pachatele«. Za nejlepší pak posud známý systém platí mu systém německého zákona tiskového § 20., odst. 2. Systém tiskové nedbalosti není mu vůbec žádným systémem; neboť vyjadřuje se o § 31. rak. osnovy takto:

»Wenn wir die Frage stellen, welches System der pressrechtlichen Verantwortlichkeit durch den Entwurf befürwortet und rezipiert wird, so müssen wir das Unerwartete feststellen: keines. Es soll beim Alten bleiben!«

Aby pak nebylo žádné pochybnosti, že chce, aby slovům jeho v tom smyslu bylo rozuměno, shrnuje — naproti osnově — svoje požadavky v tato slova (str. 44.):

»Es ist selbstverständlich, dass . . . . . um der vollständigen Strafflosigkeit und Wehrlosigkeit der Gesellschaft vorzubeugen, an eine strengere subjektive Repression gedacht werden muss; dann braucht man zwei Elemente: a) subjektive Verantwortlichkeit des Redakteurs nach irgend einem System der Pressverantwortlichkeit . . .« (Druhý požadavek týká se obmezení příslušnosti soudů porotních ve věcech tiskových.)

Naše stanovisko proti tomu jest toto: Systém tiskové nedbalosti jest zajisté právě tak systémem tiskové odpovědnosti jako kterýkoliv jiný. Upravujeť právě tak, jako každý jiný systém, otázku, kdo a jak má činěn býti odpovědným, byl-li obsahem tiskopisu spáchán čin trestný. O obou systémech, jež výhradně uznává za hodny toho jména (belgickém a německém), sám přiznává (str. 43.):

»Beide Systeme widersprechen in ihrer reinen Form der Gerechtigkeit, denn sie können einen Unschuldigen der Strafe zuführen und der wirkliche Thäter kann strafflos ausgehen.«

Makarewicz sám nepřimlouvá se za systém belgický. Za to § 20., odst. 2. tisk. zák. německého zdá se mu patrně býti vrcholem dokonalosti. Můžeme však prostě poukázat k tomu, co jsme o tomto zařízení práva německého stručně poznamenali nahoře (srv. str. 431. a 432.), abychom směli vysloviti podivení nad tím, že lze tuto úpravu tiskové odpovědnosti vážně doporučovati k následování. Při tom neklademe ani zvláštní váhy na to, že dotčené ustanovení tiskového práva německého vyvolalo v doktríně i praxi sotva přehlednou již spoustu pochyb a kontroverzí, jak nás o tom poučuje záslužný, i také *Makarewicsem* citovaný pokus *Grüttenfiend* podniknutý na jich roztržení a spořádání. I kdyby se nakrásně podařilo podle tohoto ustanovení, kteréž — jak praví *Makarewicz* — »als Waffe wider Redakteure, die behaupten, den betreffenden Artikel nicht gelesen zu haben, geschmiedet ist«, někdy odsouditi redaktora jakožto »pachatele« zločinu namísto jen pro přestupek zanedbání povinné péče: myslíme, že by to byl zisk nepoměrně draho vykoupený.

Staršího data jsou námitky opírající se o to, že systém tiskové nedbalosti zakládá se na fikcích, ježto shledává čin trestný tam, kde podmínky jeho nebyly zjištěny, ba i, jak dokonce bylo tvrzeno — srv. u *Marquardsena* 175 — vrací se »k mimořádným trestům pro podezření starého processu inkvisičního«. Motivy k německému zákonu tiskovému — Archiv XXII. 173. — přijímající tuto námitku uznávají alespoň, že platí o tomto systému měrou menší než o systému belgickém. V témže smyslu prohlásil se již *Glaser*, kterýž (str. 365.) poznamenává:

»... Aber auch hier ist es nicht zu vermeiden, dass ein Übel, welches alle Merkmale eines empfindlichen Strafübels an sich trägt, durch Fiktionen, durch Verwechslung der civilrechtlichen und strafrechtlichen Haftung, durch das Verdecken und Ignoriren des wahren Sachverhaltes einer Person zugefügt wird, welche eine eigentlich strafbare Handlung nicht begangen hat.«

Jakožto příklad *Glaser* uvádí nakladatele, který vynaložil nejkrasnější možnou péči, vyžádav si na př. posudek právního znalce, aby se ubezpečil, že spis neobsahuje nic trestného, přes to však není prost odpovědnosti.

Z novějších spisovatelů jest téhož mínění *Friedmann* 29., kterýž ukazuje na dilemma, v něž tento systém, pokud se vztahuje k odpovědnému redaktoru, zavádí zákonodárce, buďsi ukládaje redaktoru odpovědnost z trestného obsahu, jakkoli mu nelze přičítati viny; anebo čině záruku, jež jest účelem jeho zřízení, závislou »na důkazu nesnadno určitelného zavinění.« Avšak též spisovatel (str. 24.) zároveň uznává, že se rakouské zákonodárství čím dále tím více zhošťovalo všech poblouzení plynoucích z »nespravedlivých fikcí a praesumcí«, a že se mu to stalo možným právě tím, že již r. 1852 přijalo systém trestů pořádkových nebo trestů pro nedbalost, od něhož již nikdy neupustilo. Alespoň, pokud jde o tisk periodický, *Friedmann* (str. 25.) uznává nezbytnost tohoto systému se přidržovati.

Nechceme popírati, že tento systém v té formě, ve které v zákonodárství byl proveden, má z části vady tuto vytýkané, a budeme i míti příležitost při výkladu platného práva k tomu zevrubněji ukázati. Popíráme však, že by tyto vady souvisely se samou podstatou a se základnou myšlenkou tohoto systému, a že by nebylo možno upravití jej takovým způsobem, aby těchto vad při něm nebylo.

III.

Zásadnější povahy jsou námitky, jež činí ti spisovatelé, kteří právní základ povinnosti, ručiti za trestný obsah tiskopisu, shledávají již v obecném právu trestním, pokládajíce tedy zvláštní ustanovení o tom v právu tiskovém za zbytečné. Nálezejí sem hlavně *Baumgarten* a *v. Buri*, při čemž však oba v tomto smyslu se pro-

hlašují jen v příčině redaktora. Důvodem pro toto mínění jest *Baumgartenovi* (str. 503.) § 59. tr. z. něm. Tento § určuje, jaké účinky má neznalost okolností skutkových na přičítání činu trestného dolosního, co do činů kulposních pak dodává v 2. odstavci:

»Bei der Bestrafung fahrlässig begangener Handlungen gilt diese Bestimmung nur insoweit, als die Unkenntniss selbst nicht durch Fahrlässigkeit verschuldet ist.«

Do obšírného výkladu tohoto ustanovení se pouštětí bylo by zajisté zbytečno. Stačí vytknouti, že tento §, pokud se vztahuje k deliktům kulposním, může míti na mysli jen takové činy, které již v zákoně samém jakožto kulposní jsou uvedeny, kdežto nedbalost tisková kromě zákona tiskového nikde za čin trestný není prohlášena. Nebýt § 21. tisk. zák. něm., bylo by naprosto nemožno, o citovaný § 59. opíratí tvrzení, že redaktorovi vzhledem k trestnému obsahu spisu tištěného má nebo může býti přičítán čin kulposní. Vždyť také tento § nestanoví vůbec nijakých podmínek (ani dolosnosti ani kulposnosti), nýbrž jen určuje, jaký účinek má na přičítání činu (dolosního nebo) kulposního neznalost okolností skutkových. Na tomto podkladě mělo arci zcela dobrý smysl, když v poradách říšského sněmu německého r. 1874 vládou bylo navrhováno, aby odpovědnost pro čin kulposní byla omezena dodatkem: »wenn nicht nach den Vorschriften des § 59 Absatz 2 des Strafgesetzbuches die Strafarkeit ausgeschlossen wird« (u *Marquardsena* 165., 166.). Něco jiného však jest, chtítí z téhož § vyvozovati, že určité činění neb opominutí, jež v zákoně trestním není prohlášeno za čin trestný, má býti považováno za delikt kulposní. Sotva proto lze také přisvědčiti tomu, co *Baumgarten* dále uvádí na vysvětlenou pravě:

»Wie jeder, dem in Folge seiner Stellung, seines Amtes oder Berufes gewisse Aufsichts- oder Aufmerksamkeitspflichten obliegen, macht sich auch der Redakteur einer strafbaren Handlung schuldig, wenn er mit Vernachlässigung dieser pflichtmässigen Obsorge, durch seine Unachtsamkeit zur Begehung einer strafbaren Handlung Gelegenheit gibt, wenn auch in seiner Thätigkeit nicht die direkte Ursache derselben liegt.«

Co nás se týká, vyznáváme, že nám naprosto neznámou zůstala ta norma obecného práva trestního, která by podobnou povinnost všeobecně ukládala a její zanedbání prohlašovala za trestné. Nevíme ničeho o tom, že by mezi různými delikty práva trestního byl někde definován také takový, jenž by měl na sobě znaky *Baumgartenem* vytčené. Vždyť ani dozorcí ve věznicích, k jehožto životnímu povolání náleží také povinnost, bdítí nad tím, aby osoby jeho dozoru svěřené nedopouštěly se činů trestných, nelze přičítati »trestné«, t. j. po rozumu zákona trestního trestné nedbalosti, jestliže jim »svoji nepozorností dal příležitost spáchatí nějaký čin trestný«. Kdo tvrdí, že tomu jest jinak, nechť označí nám zá-

konný trest na tuto »trestnou nedbalost« ustanovený. Ostatně i *Baumgarten* uznává, že nelze vystačiti systémem ryzí odpovědnosti obecné, a navrhuje proto (514 dd.) jeho doplnění různými předpisy rázu policejního proti tiskaři a rozšiřovateli.

Od *Baumgartena* rozeznává se *Buri* zásadně v tom, že onen pojímá tiskovou nedbalost ve smyslu platného práva (německého) jakožto zvláštní delikt tiskový — »ein spezifisches Pressfahrlässigkeitsdelikt« (str. 502.) — kdežto tento vidí v ní kulposní spáchání deliktu obsaženého v tiskopise (viz str. 451.). I pro trestnost nedbalosti v tomto smyslu pokládá však *Buri* za důvod dostatečný povšechné zásady obecného práva trestního.

»Denn — praví v Z. 16, str. 65. — wer ein Zeitungsblatt als verantwortlicher Redakteur zeichnet und durch die Zeichnung zu dessen Veröffentlichung mitwirkt, ist regelmässig ohne weiteres für fahrlässig zu halten, wenn er sich nicht vorher durch eigene Prüfung des Artikels überzeugt hat, dass derselbe keinen strafbaren Inhalt besitze.«

Pravda sice, že *Buri* neprohlašuje samo normování tiskové nedbalosti v zákoně tiskovém za zbytečné, nýbrž jen zákonnou domněnku nedbalosti stanovenou v § 21. tisk. zák. něm. Ale poněvadž německý zák. tisk. jiného ustanovení neobsahuje než jen o tom, že o určitých osobách tato domněnka platí, a jak možno ji vyvrátiti: sluší souditi, že odpor *Buriho* míněn jest ve smyslu prvéjším. Jest však patrno, že obecné právo trestní neposkytuje ani nejslabší opory pro mínění, že by ten, kdo má povinnost nějakému činu trestnému zabrániti, když z nedbalosti tak učiniti opominul, sám dopouštěl se kulposně právě toho činu trestného, jemuž měl zabrániti.

Konečně zbývá nám dotknouti se námitek, s nimiž proti tomuto systému vystupuje *Sládeček* I. 316—319. Tento spisovatel nejprve klade si otázku, »zdali moderní tisk periodický jest vůbec způsobilý, aby z nedbalosti mohl jím býti delikt spáchán«. K otázce té pak ihned odpovídá záporně. Z argumentace jeho budiž toto vyňato:

»Aby obsahem tiskopisu delikt z nedbalosti (kulposní) mohl býti spáchán, k tomu by v první řadě bylo zapotřebí, aby periodický tisk vůbec mohl býti prohlášen za prostředek sloužící k spáchání deliktu. Co jest účelem tisku periodického, o tom náhledy se velmi různí. Avšak nebude za jisté pochyby o tom, že moderní tisk periodický není tak nebezpečný, aby se téměř neustále dopouštěl trestných činů...

Není nikterak pochyby, že obsahem tisku periodického bývaly a budou páchany trestní činy. Lidské činnosti nelze v tomto směru stanoviti žádné určité hranice. Jestliže však vůbec redaktor neb rozšiřovatel dopustí se trestného činu, při žádném systému zodpovědnosti vinník jistě svému trestu neujde.

Otázka tudíž zní, je-li povolání žurnalistické tak úzce spojeno s trestnými činy, že žurnalista dle svého stavu a úřadu a životního povolání neb zvláštních poměrů může předvídati, že každá jeho žurnalistická činnost musí míti v zápětí tiskový delikt. Ony pozitivně zákony tiskové, které uznávají

t. zv. tiskovou nedbalost, odpovídají na tuto otázku kladně: že totiž žurnalistické povolání je tak náchylné k zločinům, že jeví se potřeba, aby žurnalista byl upozorněn na tuto nebezpečnost zavedením tiskové nedbalosti.

Způsob, jak tuto se pojímá tisková nedbalost, jest dojistá zcela nový a původní. Poprvé se tu dovídáme, že tisk není prostředkem ke spáchání zločinů, nebo že by jím mohl býti jen tenkrát, kdyby se »téměř neustále« (!) dopouštěl trestných činů. Podle toho by ani zbraň, ani jed, ani trškovina nemohly býti prostředkem ke spáchání zločinů, poněvadž se jich přece také, ano zcela nepochybně měrou ještě rozsáhlejší, užívá i k účelům jiným, netrestným! Rovněž novinkou jest tvrzení podkládající tomuto systému názor, »že žurnalista dle svého stavu . . . může předvídati, že každá [!] jeho žurnalistická činnost musí [!] míti v zápětí tiskový delikt.« Měl-li by zákonodárce kdy k tomuto názoru dospěti, nemohl by zajisté dalek zůstatí poznání, že kterýkoliv, i nejkrásnější systém tiskové odpovědnosti jest holou marností a zbytečností, a že mu nezbyvá než každou »žurnalistickou činnost« naprosto zakázati a potlačiti.

Avšak spisovateli podařilo se i dokázati, »že pojem kulpy v tom smyslu, jak jemu právě trestní právo rozumí, nikterak se nehodí pro trestní právo tiskové.« Z §§ 431. a 336. (snad 335.?) tr. z. dopátral se toho, že »dle platného rak. trestního zákona může býti určitý čin kulposně spáchán, jestliže určitým činem vyvolává nebo zvětšuje se nebezpečí pro život, zdraví aneb tělesnou bezpečnost lidskou.« »Tiskový delikt jako takový neohrožuje ani život ani tělesnou bezpečnost lidskou.« Ergo: »Nemůžeme se tudíž dopátrati, jakým způsobem může býti delikt obsahem tiskopisu spáchán z nedbalosti.« Těmito vývody blíže se zabýváti pokládáme za zbytečno.

C. Tisková nedbalost v právu pozitivním.

I.

Právo rakouské provedlo systém tiskové nedbalosti nejprve v tiskovém řádě z r. 1852. Jeho ustanovení jsou:

§ 34. »Die bei Abfassung, Drucklegung oder Verbreitung einer strafbaren Druckschrift mitwirkenden Personen sind, insoferne sie nicht nach den Bestimmungen des allgemeinen Strafgesetzbuches des durch die Druckschrift begangenen Verbrechens oder Vergebens schuldig befunden werden, in nachstehenden Fällen für den strafbaren Inhalt gleichzeitig verantwortlich und wegen Vernachlässigung pflichtmässiger Aufmerksamkeit und Obsorge . . . zu bestrafen; und zwar:

a) der Verfasser, Übersetzer oder Herausgeber, insoferne er nicht den Beweis herstellt, dass die Drucklegung ohne sein Wissen und Verschulden stattfand;

b) bei periodischen Druckschriften jeder auf dem Blatte genannte Redakteur, wenn er nicht nachweist, dass die Drucklegung des strafbaren Artikels wider seinen Willen erfolgt ist, und dass er die Anzeige hievon an die gehörige Behörde längstens bis zur Übergabe des Probe-Exemplar (§ 3.) gemacht hat;

c) der Verleger, er mag den Verlag von Druckschriften gewerbsmässig betrieben oder nur in dem besonderen Falle übernommen haben.«

§ 35. »Nebst diesen Personen ist der Drucker (Geschäftsleiter der Druckerei) für den Inhalt der Druckschrift verantwortlich:

a) wenn ein gewerbsmässig berechtigter Verleger auf der Druckschrift nicht oder fälschlich genannt ist;

b) wenn die Druckschrift ihrer äusseren Form nach sich als ein Plakat oder Flugblatt . . . darstellt;

c) wenn der Druck mit Übertretung der §§ 2. und 3. dieses Patenten [§§ 9. a 17. nyn. zák. tisk.] stattfand.

§ 36. »Der Vertriebsbesorger, Verschleisser oder Verbreiter ist für den Inhalt der Druckschrift verantwortlich:

a) bei ausländischen Druckschriften, wenn der Ort des Erscheinens oder der Verfasser, oder der Verleger der Druckschrift, oder die Art der Zusendung geeignet sind, die Aufmerksamkeit zu erregen, um Verdacht über den Inhalt derselben zu erwecken, oder wenn die allenthalben vorge-schriebenen, oder wenigstens üblichen Bezeichnungen, nemlich Ort und Zeit des Erscheinens, dann der Name des Verlegers der Druckschrift fehlen, oder unrichtig angegeben sind, oder endlich wenn der Verkauf auf heimliche Weise geschieht;

b) bei solchen, die mit Übertretung der §§ 5.—8. dieses Patenten [ustanovení o výrobě tiskopisů a obchodě s nimi] in Verkehr gesetzt werden.«

V žádném z těchto §§ se nevysvětluje, v čem by tisková nedbalost záležela, ani jaké by byly její podmínky. Zákon prostě stanoví, že určitým osobám přičítá se delikt zanedbání povinné péče, jakmile obsahem tiskopisu byl spáchán zločin nebo přečin. Jejich nedbalost se tedy zákonem samým prostě předpokládá (zákonná domněnka), a protidůkaz dopouští se jen v určitých případech, to však jen ku prospěchu spisovatele, překladatele, vydavatele a redaktora (§ 34. lit. a) a b), nikoliv také nakladatele (§ 34. lit. c), předmětem protidůkazu pak — kromě případu § 34. lit. a) — nejsou jakékoliv momenty, z nichž by vyplýval nedostatek kulposnosti, nýbrž jen zcela určité v zákoně vytčené okolnosti, z nichž některé logicky ani nesouvisí s otázkou viny. Pokud se pak — při tiskaři a rozšiřovateli — mimo trestný obsah tiskopisu určují další podmínky trestnosti, jsou to vůbec okolnosti, jež nemají příčinné spojitosti s oním obsahem, nýbrž záležejí jen v tom, že nebylo šetřeno určitých nařízení povahy policejní (sr. §§ 35. a 36. lit. a) v druhé polovině [od slov: »oder wenn die allenthalben . . .«] a lit. b). Jen § 36. lit. a) až do slov: »... zu erwecken« uvádí momenty, při nichž jest alespoň možno konstruovati delikt kulposní. K odpovědným osobám počítají se vůbec všichni ti, kdož spolupůsobili při zdělávání, výtiskování nebo rozšiřování trestného tiskopisu (§ 34., odst. 1.). Odpovědnost jejich — na rozdíl od systému belgického — není postupná, nýbrž současná. Odpovědnost tiskařova (§ 35.) a rozšiřovatelova (§ 36.) upravena jest způsobem, který zůstal základem pro příslušná ustanovení zákona tiskového z r. 1862 (§ 31.) i nyní platného čl. III. č. 3. novelly z r. 1868. »Nominatio auctoris« přijata

nebyla. Subsidiární povaha této odpovědnosti naproti obecnému právu trestnímu se výslovně uznává (§ 34.).

Tiskový zákon z r. 1862 jmenuje jakožto odpovědné osoby spisovatele, vydavatele, nakladatele, tiskaře, rozšiřovatele a redaktora. Spisovatel odpovídá »für die Vernachlässigung jener Aufmerksamkeit . . ., durch deren pflichtmässige Anwendung der strafbare Charakter des Inhaltes der Schrift hätte vermieden werden können« (§ 29.).

V § 30. uvedena jest poprvé do práva našeho t. zv. *nominatio auctoris* ve spojení s odpovědností vydavatele a nakladatele, což následující § 31. rozšiřuje i na tiskaře. Oběma oněm osobám přičítá se čin trestný,

»wenn nicht der erstere einen Verfasser, der letztere aber einen Verfasser oder Herausgeber schon bei der ersten gerichtlichen Vernehmung namhaft zu machen und auszuweisen vermag, welcher zur Zeit, da die Druckschrift zur Herausgabe oder zum Verlage übernommen wurde, in dem Bereiche jener Länder seinen bleibenden Aufenthalt hatte, für welche dieses Pressgesetz gilt.«

Tiskař jest odpovědným (§ 31.),

»wenn bei der Drucklegung die Vorschriften der §§ 9. und 17. nicht beobachtet wurden, oder wenn auf der Druckschrift kein inländischer Verleger genannt ist, und wenn für den Drucker nicht jene Befreiungsgründe sprechen, welche nach § 30. dem Verleger zu Statten kommen;« —

a rozšiřovatel (týž § 31.),

»wenn die Verbreitung auf eine durch das Gesetz untersagte Weise geschah (§ 33.), wenn eine Druckschrift ungeachtet des durch richterliches Erkenntniss ausgesprochenen, gehörig kundgemachten Verbotes, oder wenn wissentlich eine mit Beschlag belegte Druckschrift weiter verbreitet wurde, wenn auf der Schrift die Angabe des Ortes der Erscheinung gänzlich fehlt, oder weder der Verfasser noch ein gewerbmässiger Verleger angegeben ist, oder die Unrichtigkeit dieser Angaben erkennbar war, endlich dann, wenn im Auslande erschienene und hier verbreitete Schriften durch ihren Titel oder Gegenstand, durch den bekannten Namen des Verfassers, durch das, was dem Verbreiter über den Inhalt derselben bekannt wurde, oder durch die Art der Zusendung die Aufmerksamkeit zu erregen geeignet waren.«

Konečně o redaktorovi ustanovuje § 32. krátce, že jest »für die Vernachlässigung pflichtmässiger Obsorge und Aufmerksamkeit jederzeit verantwortlich«. Nejen tedy že není naznačen způsob péče a pozornosti, již povinen jest redaktor vynakládati, ale ani podmínky nejsou vytčeny, za kterých odpovědnost jeho nastává. Že tu stanovena jest zákonná domněnka v neprospěch redaktorův, přiznává nepřímo *Lienbacher* II., 73., skládaje na redaktora břemeno důkazní o tom, »že nezaviněně ocitl se v nemožnosti plniti povinnosti na něj jakožto redaktora náležející.«

II.

Tato ustanovení byla vystřídána článkem III. novely z 15. října r. 1868, který vyloučil z počtu odpovědných osob spisovatele, vydavatele a nakladatele tiskopisu periodického a obmezil delikt tiskové nedbalosti na redaktora tiskopisu periodického, nakladatele tiskopisu neperiodického, na tiskaře a rozšiřovatele. Podmínky odpovědnosti redaktorovy, kterýž byl dle § 32. tisk. zák. »vždycky« (»jederzeit«) odpovědným, upraveny jsou týmž způsobem, jako v § 29. tisk. zák. při odpovědnosti spisovatelově, t. j. tak, že redaktor »odpovídá za zanedbání té pozornosti, při jejíž povinném užití by nebylo došlo k tomu, aby trestný obsah do tiskopisu byl pojat« (čl. III. č. 1. nov.). To, co stanoví § 30. tisk. zák. o nakladateli a vydavateli (*nominatio auctoris*), přijato v čl. III. č. 2. nov., avšak s obmezením výlučně jen na nakladatele tiskopisu neperiodického. Konečně pak odpovědnost tiskaře a rozšiřovatele vyměřena v čl. III. č. 3. týmž způsobem, jako v § 31. téh. zák., až na některé úchytky, z nichž nejvážnější jest ta, že při tiskaři nebyla připuštěna *nominatio auctoris* jakožto »důvod osvobozující«.

Zkoumáme-li obsah těchto ustanovení, shledáváme nejprve, že čin trestný, jenž se tu vyjmenovaným osobám přičítá, naznačuje se u každé z nich výslovně a zvláště »zanedbáním pozornosti« nebo »zanedbáním povinné pozornosti«. Z toho zdálo by se oprávněno souditi, že podmínky odpovědnosti a povaha činu trestného při všech těchto osobách jsou totožny. Než, přihledneme-li blíže, shledáme, že tomu tak není. Nejprve nelze sobě nepovšimnouti již rozdílu ve stilisaci, jímž vyznačuje se ustanovení č. 1. cit. čl. III., týkající se redaktora, naproti č. 1. a 2., jednajícím o nakladateli, tiskaři a rozšiřovateli. O redaktoru praví se, že jest odpovědný »für die Vernachlässigung jener Aufmerksamkeit, bei deren Anwendung die Aufnahme des strafbaren Inhaltes der Druckschrift unterblieben wäre«, t. j. určuje se směr, v jakém redaktor jest povinen pozornost svoji vynakládati, a zanedbání právě této pozornosti přičítá se mu za čin trestný. Způsob této pozornosti však se neurčuje, nenaznačují se totiž pozitivně nijaká určitá jednání, jež by redaktor byl povinen podnikati k tomu konci, aby trestnému obsahu tiskopisu bylo uvarováno.

Jinak při všech ostatních osobách. Při nich se nikterak neoznačuje směr povinné pozornosti, nýbrž kategoricky se ustanovuje, že jsou odpovědný ze zanedbání povinné pozornosti, jestliže nastaly určité podmínky. Podmínky ty pak stanoveny jsou u každé z nich jiným způsobem. Stihne totiž odpovědnost:

1. nakladatele tiskopisu neperiodického, »wenn derselbe bei seiner ersten gerichtlichen Vernehmung nicht vermag, einen Verfasser oder Herausgeber zu nennen und nachzuweisen, welcher zur Zeit der Übernahme

der Druckschrift in den Verlag in dem Bereiche jener Länder seinen bleibenden Aufenthalt hatte, für welche dieses Pressgesetz gilt«;

2. tiskaře, »wenn bei der Drucklegung die Vorschriften der §§ 9 [pojmenování místa tisku, tiskaře a nakladatele nebo vydavatele, resp. odpovědného redaktora] und 17 [včasné dodání exemplářů na zkoušku] des Pressgesetzes nicht beobachtet wurden«; konečně

3. rozšiřovatele, »wenn die Verbreitung auf eine durch das Gesetz untersagte Weise geschah (§ 23), wenn von ihm eine Druckschrift ungeachtet des durch richterliches Erkenntniss ausgesprochenen, gehörig kundgemachten Verbotes, oder wenn wissentlich eine mit Beschlag belagte Druckschrift weiter verbreitet wurde, wenn auf der Schrift die Angabe des Ortes des Erscheinens gänzlich fehlt, oder weder der Verfasser, noch ein gewerbmässiger Verleger angegeben ist, oder die Unrichtigkeit dieser Angaben erkennbar war, endlich dann, wenn im Auslande erschienene und hier verbreitete Schriften durch ihren Titel oder durch den Gegenstand, bildliche Darstellungen oder durch die Art der Zusendung die Aufmerksamkeit zu erregen geeignet waren.«

V příčině redaktora není nikterak pochybno a bude ještě později blíže odůvodněno, že čin trestný, jemu přičítaný, má povahu deliktu kulposního. Pokud však se týká všech ostatních uvedených osob, věc má podstatně jinou tvářnost. Byl ovšem učiněn dvojitý pokus, aby byla zachráněna konstrukce deliktu jim přičítaného jakožto deliktu kulposního. Původcem jednoho z nich jest *Herbst*, kterýž jakožto zpravodaj o vládní osnově tiskového zákona prohlásil se takto (stenogr. prot. sněm. posl. 1861, str. 2012):

»Der Ausschuss musste... anerkennen..., dass... nur zwei Hauptfälle sind, wo eine strafrechtliche Haftung für den Inhalt von Druckschriften, abgesehen von der Zurechnung nach dem allgemeinen Strafgesetze stattfindet; nemlich erstens, wo das Gesetz gewissen Personen eine besondere Verpflichtung zur Aufmerksamkeit und Sorgfalt auferlegt hat und sie dieser Verpflichtung nicht nachgekommen sind, oder zweitens, wenn sie bei der Drucklegung oder Verbreitung dieser Schrift in einer Weise mitwirkten, die schon an und für sich strafbar ist, und wo ihnen daher eine sogenannte culpa dolo determinata... zur Last fällt.«

Řečník sám nepodal nijakého vysvětlení o tom, do kterého z těchto »hlavních případů« řadí kterou z odpovědných osob. Za nepochybné však můžeme pokládati, že v prvním »hlavním případě« jsou zahrnuti spisovatel a redaktor, (§§ 29. a 32. tisk. zák. z r. 1862); v druhém pak tiskař a rozšiřovatel, alespoň potud, pokud odpovědnost jejich zakládá se v přestoupení §§ 9., 17., 23. a 24. tisk. zák. Kam náleží nakladatel a vydavatel (§ 30. tisk. z.) a kam ostatní případy odpovědnosti rozšiřovatelovy, zůstává pochybno. Můžeme proto zabývat se tu jen těmi případy, jež zcela nepochybně *Herbst* vysvětluje teorií o culpa dolo determinata. *Herbst* sám ještě jednou pokusil se objasniti rozdíl mezi oběma »hlavními případy« takto (l. c. str. 2017):

»... wenn Jemand eine ihm durch das Gesetz ausdrücklich auferlegte Pflicht zur Aufmerksamkeit, zur Vorsicht, zur Obsorge vernachlässigt, oder

wenn er bei einer solchen Handlung [?] an sich strafbar gehandelt hat, wo er dann auch für dasjenige, was aus seiner strafbaren Handlung folgt, mit verantwortlich bleiben muss...«

Nechceme pozastavovati se nad tím, že vynikající kriminalista rakouský ještě v letech šedesátých neváhal utíkati se k teorii *Feuerbachově* o culpa dolo determinata, proti které již *Mittermaier* ve 14. vydání učebnice *Feuerbachovy* z r. 1847 str. 117 uvádí celou literaturu. Avšak nemůžeme nepodiviti se té lehkosti, s jakou troufal si z trestnosti předsevzatého jednání (»wenn er... an sich strafbar gehandelt hat«) jako věc, která rozumí se sama sebou a tedy žádného důkazu nepotřebuje, vyvozovati, že trestný obsah tiskopisu jest v příčinné spojitosti s oním trestným jednáním (»wo er dann auch für dasjenige« atd.). Po rozumu těchto vývodů *Herbstových* by trestný obsah byl následkem toho, že na př. na tiskopise nejsou označení nařízená v § 9., nebo že nebyl předložen úřadu výtisk na zkoušku, nebo že porušeny byly předpisy o nedovolené kolportáži, nebo že byl rozšiřován spis soudně zakázaný nebo zabavený atd.

Druhý pokus učinil *Liszt*, jemuž, jak se zdá, byl vzorem *Marguardsen*. Tento posléze zmíněný spisovatel pojímá (str. 176) instituci »jmenování předchůdce« tak, že tu »zákonodárství naznačuje hranici, při kteréž potrestání nastalého snad zavinění z důvodů trestnopolitických nepokládá za potřebné.« Podobně *Liszt* 225 vysvětluje, že povinnosti, jež čl. III. č. 2. a 3. nov. osobám tam jmenovaným ukládá, znamenají krajní meze péče a pozornosti, již povinny jsou šetřiti. Vyjadřuje se o tom takto:

»Nicht jede Fahrlässigkeit genügt, um die Bestrafung wegen der pressrechtlichen Culpa herbeizuführen, sondern dieselbe ist, zum Theile wenigstens, sehr genau umschrieben; so wird beim Verleger Nichtnennung des Vormannes, beim Drucker Ausserachtlassung der Vorschriften der §§ 9 und 17 Pr. G gefordert u. s. w. Aber damit ist eben nur die Grenze der Verantwortlichkeit eingeengt, nicht die Natur dieser Verantwortlichkeit abgeändert...«

Zkoumáme-li však zevrubněji zákonná ustanovení, budeme sotva s to, abychom schválili toto pojetí.

Co nejprve se týká nakladatele (tiskopisu neperiodického), jemuž přičítá se zanedbání povinné péče, nemůže-li jmenovati předchůdce, jest možno pojímati věc dvojitým způsobem. Buďsi tak, že nejmenování předchůdce jest podmínkou, za které nakladatel stává se odpovědným z trestného obsahu tiskopisu. Nebo tak, že nakladatel jest z dotčeného obsahu vždycky odpovědným, avšak může se odpovědnosti zprostiti, jmenuje-li předchůdce, tak že by potom jmenování předchůdce bylo okolností trestnost vylučující. Náhled *Lisztův* zakládá se patrně na oně první alternativě, již také my z důvodů vyložených v *Právniku* 1903 pro platné právo rakouské pokládáme za jediné správnou. Postavíme-li

se však na podklad oné první alternativy, mohli bychom snad být náchylni k tomu, abychom s obecným míněním, jež patrně schvaluje *Liszt*, spatřovali nedbalost nakladatelovu právě v tom že opominul zabezpečiti se v čas předchůdcem, jehož mohl by se dovolati. Povaha této nedbalosti by se potom neměnila, nechať nakladatel zmíněné povinnosti dosti učiniti nemůže či nechce. Než i v tom směru jsme ukázali na u. m., že se tu podmínek kulposnosti naprosto nedostává. Není tu zejména příčinné spojitosti mezi tímto opominutím a trestným obsahem tiskopisu aneb jí alespoň zákon nepovažuje za nezbytnou. Rovněž ani nezáleží na tom, zdaž nakladatel skutečně opominul předchůdcem se zabezpečiti, nýbrž rozhoduje jen to, že ho nejmenoval. Mimo to jmenování samo sloučeno jest ještě s takovými podmínkami — co do kvalifikace předchůdcovy a co do času, kdy nejpozději jmenování má se státi —, jež co do posouzení otázky, jednal-li nakladatel vzhledem k trestnému obsahu tiskopisu kulposně, nemají prázdného významu. Máme tu prostě činiti se samostatnou povinností uloženou nakladateli z důvodů předstížení směřujících k vypátrání spisovatele nebo vydavatele. Splnění této povinnosti však vymáhá a nesplnění její trestá se na nakladateli, jak ostatně z důvodů praktických sotva jinak lze si mysliti, jen, když obsahem tiskopisu byl spáchán čin trestný (zločin nebo přečin). Máme tu tedy činiti s deliktem policejním, při němž však trestný obsah tiskopisu jest objektivnou podmínkou trestnosti.

Avšak také, pokud jde o tiskaře a rozšiřovatele, nemůžeme v tom, co čl. III. č. 3. nov. o nich stanoví, shledati se s momenty nezbytnými k pojmu deliktu kulposního. Již *Lienbacher* I. 169 dd. vytkl s důrazem, že nedostává se v těchto případech příčinné spojitosti předsevzatého jednání neb opominutí s trestným obsahem, a vysvětlil, kterak tento nedostatek byl zavinen změnami, jež na vládní předloze byly předsevzaty v průběhu jednání parlamentního. Avšak nejen že zákon — což by konečně mohlo být vlastním jeho nedopatřením — této spojitosti nevytýká, ale lze ji sobě vůbec představit? Co má s trestným obsahem spisu tištěného činiti to, že tiskař vytiskl spis opominuv označiti místo tisku aneb osoby zmíněné v § 9., nebo že opominul odevzdati v čas povinné exempláře (§ 17.)? Nebo že někdo při rozšiřování tiskopisu nedbal záповědi nedovolené kolportáže? Vždyť všechna tato a podobná jednání a opominutí jsou již sama o sobě činy trestnými (§§ 9., 17., 23.) a to delikty zcela nepochybně rázu policejního. Stává se snad z takového deliktu policejního delikt kulposní proto, že spis tištěný, k němuž se vztahují, má trestný obsah? Na první pohled by se zdálo, že ano, ježto by byla na snadě obdoba s těmi četnými předpisy zákona trestního, jež normují určité přestupky policejní, dodávající však, že stává se z nich delikt kulposní (§ 335.), vzešla-li z nich smrt člověka nebo těžké

uškození na těle (sr. §§ 343., 358., 363., 369., 370. a t. d. tr. z.). Avšak tu by se zapomínalo na moment nejpodstatnější, t. j. na příčinnou spojitost s nastalým výsledkem, kteráž jediné jest s to, aby z deliktu policejního učinila delikt kulposní. Toho však právě se v našich případech nedostává. Jediný vztah, který lze sobě mysliti mezi činěním neb opominutím a trestným obsahem tiskopisu, jest, že — v některých případech lze z toho vyvozovati podezření, že ony osoby o trestném obsahu měly vědomost. Tak alespoň pokusil se *Herbst* (Sten. Prot. des Abgeordn. H. 1868, str. 1073), tehdejší ministr spravedlnosti, odůvodnit trestnost rozšiřovatele, jenž nešetřil zákazu kolportáže (§ 23. tisk. z.), slovy: »... insbesondere, weil gerade, wenn die Verbreitung auf pflichtwidrige Weise geschehen ist, umsomehr der Verdacht begründet ist, dass der Verbreiter von dem gesetzwidrigen strafbaren Inhalte der Druckschrift Kenntniss hatte.« Avšak pouhým podezřením, jak samozřejmě, nemůže být nahrazen ani nedostatek oné příčinné spojitosti ani nedostatek viny — potud alespoň, pokud nedojde v právu trestném uznání zásada, že již samo podezření jest dostatečným důvodem trestání.

Skutek, jehož se dopouštějí v uvedených případech nakladatel, tiskař a rozšiřovatel, nepřestává dokonce být deliktem policejním snad proto, že obsahem tiskopisu byl spáchán — třeba bez všelikého jejich přičinění — čin trestný. Jinými slovy: tento trestný obsah tiskopisu jest zase jen objektivnou podmínkou trestnosti. Tyto osoby netrestají se vůbec pro trestný obsah tiskopisu, nýbrž proto, že spolupůsobice k výrobě nebo rozšíření tiskopisu majícího takovýto obsah, nešetřily určitých k tomu se vztahujících předpisů práva tiskového. Tím se nejen prostě »zužuje« obor odpovědnosti spáchání deliktu kulposního, nýbrž se všeliká taková odpovědnost přímo vylučuje. »Nedbalost«, které se zmíněné osoby dopustily, nemění svojí povahy, nechať obsah tiskopisu jest jakýkoliv; trestnou však stává se jakožto zvláštní přestupek »zanedbání povinné péče« jen, když i tento obsah jest trestný. *Liszt* praví o tiskaři (str. 246.): šetřil-li jen předpisů vytčených v §§ 9. a 17. tisk. z., nemůže ani největší nedbalost způsobiti jeho odpovědnosti. My pravíme: podle čl. III. č. 3. nov. není vůbec žádná nedbalost, již by se tiskař vzhledem k trestnému obsahu tiskopisu mohl dopustiti tak, aby z tohoto obsahu mohl činen být odpovědným.

Výjimku bylo by lze připustiti nejvýše jen vzhledem k rozšiřovateli v případě vytčeném v poslední větě čl. III. č. 3. nov., když totiž »spisy v cizině vyšlé a zde rozšiřované byly takové, že svým nápisem nebo předmětem, vyobrazeními, nebo způsobem, jak byly zaslány, mohly vzbuditi pozornost«. To alespoň připouští výklad, že tu jde o momenty, jež nejsou výlučné povahy

policejní, nýbrž mají nějakou spojitost s obsahem, nabádající již svojí povahou toho, jehož se týče, aby obsahu toho sobě povšiml a přesvědčil se, zda není trestný. Ovšem třeba i tu povážiti, že zákon nikterak nevyhledává, aby uvedené momenty (nápis, vyobrazení atd.) byly také in concreto v určitém vztahu k trestnému obsahu, tak aby z nich právě na takovýto obsah bylo lze souditi. Odpovědnost tu nastává, i kdyby obsah tiskopisu zakládal čin trestný, který s oněmi momenty není v prázděné spojitosti.

III.

Německé právo (§ 21., tisk. zák. něm.) i rakouská osnova z r. 1902 (§ 31.) liší se zásadně od těchto ustanovení v několika směrech. Formálně již tím, že odpovědnost všech osob upravují jednotně a týmž způsobem, přičítajíce odpovědnému redaktoru, nakladateli, tiskaři a rozšiřovateli subsidiárně, t. j. nejsou-li zároveň pachatelé nebo spoluvinníky (účastníky), delikt kulposní. Podmínek této odpovědnosti německý zákon tiskový vůbec neurčuje, stanoví o těchto osobách, jakmile obsahem tiskopisu byl spáchán čin trestný (v osnově zločin nebo přečin), právní domněnku kulposnosti («... sind ... wegen Fahrlässigkeit ... zu bestrafen»), jejížto vyvrácení ovšem připouští důkazem, «že bylo užito povinné péče.» Osnova však neoperuje ani zde se žádnými právními domněnkami, nýbrž stanoví výslovně jakožto podmínku odpovědnosti příčinnou spojitost s trestným obsahem tiskopisu:

«Der verantwortliche Redakteur, Verleger, Drucker oder Verbreiter, welcher durch Vernachlässigung der ihm obliegenden Sorgfalt die Herstellung, Veröffentlichung oder Verbreitung einer Druckschrift ermöglicht hat, deren Inhalt den Thatbestand eines Verbrechens oder Vergehens begründet, ist ... wegen Übertretung ... zu bestrafen.»

Tento moment příčinné spojitosti vytýkají také zvláště motivy str. 29. Obsah nedbalého jednání neb opominutí však se neurčuje ani v německém zákoně ani v osnově. Odpovědnost však nastává, jestliže byly dokázány okolnosti, jež užití povinné péče učinily nemožným (§ 21., odst. 1. něm. z.), anebo bylo-li obviněnému, »pro nějakou okolnost, již nemohl odvrátiti, zabráněno užití péče na něj náležející« (§ 31., odst. 3. osn.).

Nominatio auctoris přijata jest v obojím. Německý zákon (§ 21., odst. 2.) označuje ji jakožto důvod »vylučující potrestání,« a to bez rozdílu při všech čtyřech kategoriích odpovědných osob, a upravuje všechny sem náležející případy jednotně:

«Die Bestrafung bleibt jedoch für jede der benannten Personen ausgeschlossen, wenn sie als den Verfasser oder Einsender, mit dessen Einwilligung die Veröffentlichung geschehen ist, oder wenn es sich um eine nicht periodische Druckschrift handelt, als den Herausgeber derselben oder als einen der in obiger Reihenfolge vor ihr Benannten eine Person ... nachweist ...»

Osnova označuje jmenování předchůdce jakožto důvod »vylučující trestní stíhání,« jehož platnost však obmezuje jen na nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele. Redaktorovi této výhody nedopřává, poněvadž, jak poznamenávají motivy str. 28., náleží k povolání redaktorovu, »unter allen Umständen zu prüfen, ob die Einsendungen einen strafbaren Charakter besitzen.« Při tom se nejprve (§ 31., odst. 3.) všeobecně prohlašuje za důvod vylučující trestní stíhání, jestliže ten, jehož se týká, »jmenuje osobu podle tiskového práva odpovědnou, která ho předchází v pořadí výpočtu prvního odstavce.« V odst. 4. pak se ještě ve prospěch nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele stanoví, že stíhání každého z nich jest vyloučeno, »jmenuje-li spisovatele nebo zaslátelce, s jehož svolením uveřejnění se stalo, nebo osobu podle tiskového práva odpovědnou, jako jejíž zřízenec byl jednal.« Naproti německému právu jest tu ještě ten rozdíl, že jmenování vydavatele nezproštuje odpovědnosti. Proti posavadnímu právu rakouskému (čl. III. č. 2. nov.) jest to arci velmi značné rozšíření této instituce. (O jmenování předchůdce pojednáváme obšírněji v článku »Nominatio auctoris v systému tiskové nedbalosti« v Právniku 1903, kamž tuto odkazujeme.)

Konečně jak německé právo, tak osnova poskytují důležité úlevy rozšiřovateli tiskopisů cizozemských, vylučující trestní stíhání (německý zákon trestnost) také tehdy, »když ho [ony tiskopisy] došly cestou knihkupectví« (§ 21., odst. 2. něm. zák. tisk. a § 31., odst. 5. nov.). Toto ustanovení odůvodněné poměry obchodu knihkupeckého získalo si uznání v literatuře (*Liszt*, 250. a *R. P. R.*, 197., *Berner*, 294., *Schwarze-Appelius*, 193, 194.). Toliko *Schmid*, 114. dává přednost ustanovení platného práva rakouského.

Otázku pro nynější rakouské i německé právo pochybnou, zda tam, kde delikt obsahový jest soukromožalobný (pro německé právo návrhový), i zanedbání povinné péče má tuto vlastnost, osnova v § 31., odst. 2. rozřešuje ve smyslu přisvědčivém. Důslednost byla by vyžadovala, aby obdobně bylo ustanoveno také, když onen první delikt jest návrhový nebo ke zmocnění stíhaný; neboť v doktríně se právem uznává, že obmezení oficiálního stíhání činů trestných jsou povahy výjimečné a nelze jich obdobně rozšiřovati (*Liszt*, 230., *Marquardsen*, 180., *Lönning*, 289.).¹⁾

IV.

Zvláštní obmezení tiskové odpovědnosti obsahuje zákonodárství rakouské v tom, že delikt zanedbání povinné péče přičítá

¹⁾ *Liszt*, 231. se svého stanoviska — kulposní spáchání deliktu hlavního — dospívá ovšem správně výsledku, že jest třeba návrhu resp. soukromé obžaloby i ke stíhání deliktu tiskové nedbalosti. O náhledech, jež o této otázce byly projeveny v německé literatuře, viz *Schwarze-Appelius*, 179. a 180.

jen tenkrát, když obsahem tiskopisu byl spáchán zločin nebo přečin. Tak tomu bylo již v tiskovém řádu z r. 1852 (§§ 34., 38., 39.), rovněž v původních ustanoveních zákona tiskového z r. 1862 (§§ 29. a 33.) a na tom zůstal i čl. III. novelly z r. 1868. Také vládní osnova z r. 1902 v § 31. věc upravuje tímž způsobem. Jen v tom nastala změna, že § 33. tisk. z. prohlašoval skutek za přečin nebo přestupek, podle toho, zavírá-li v sobě trestný obsah tiskopisu zločin či přečin, kdežto novella i osnova uznávají jej vždy jen za přestupek. Vysvětlení této zvláštnosti podává *Lienbacher*, I. 160. Opominutí povinné péče a pozornosti jest prý samostatným činem trestným, jehožto trestuhodnost musí jeviti se tím větší, čím těžším trestem stíhá se čin trestný spáchaný obsahem tiskopisu;

»daher diese Vernachlässigung, wenn der Inhalt selbst ein Verbrechen bildet, nur als Vergehen, wenn der Inhalt aber nur ein Vergehen bildet, bloss als Übertretung bestraft werden, und dann ganz straflos bleiben sollte, wenn schon der Inhalt nur eine Übertretung begründet.«

Tato argumentace byla by zajisté úplně přesvědčivou, kdyby jí v tom nevadila důležitá okolnost: naprostá nesprávnost základu, z něhož vychází. Tímto základem jest jí mínění, že rozřídění činů trestných na zločiny, přečiny a přestupky představuje stupnici, ve které přečiny znamenají činy trestné průměrné trestuhodnosti, naproti tomu zločiny značně těžší, přestupky pak značně lehčí činy trestné, v tom smyslu totiž, že by co do trestuhodnosti byl asi týž poměr mezi zločiny a přečiny, jako mezi přečiny a přestupky. To by byla tedy asi podobná stupnice jako jest mezi zločiny, přečiny a přestupky práva francouzského nebo německého. Že však toto měřítko nehodí se naprosto na právo rakouské, jest věcí příliš známou, aby bylo třeba ji zvláště dokazovati. Stačí jediný pohled na samo vnější sporádání našeho zákona trestního z r. 1852 vysvětlitelné historickou spojitostí se zákonem trestním z r. 1803. Tu vidíme, že zákon v prvním díle jedná jen o zločinech, v druhém však společně o přečinech a přestupcích; že na zločiny ukládá zvláštní a to nejtěžší tresty (trest smrti a žaláře), kdežto přečinům a přestupkům určeny jsou společně tresty jiné, značně mírnější; že ztrátu čestných práv občanských pojí k odsouzení pro zločin (§§ 26., 27.), nikdy však k odsouzení pro přečin nebo přestupek (§ 268.); že podmínky promlčení a délku lhůt promlčení upravuje zvláště a značně přísněji při zločinech, mírněji však a společně při přečinech a přestupcích atd. To vše ukazuje příliš jasně, že zákon činí sice ve všech naznačených směrech velmi veliký rozdíl mezi zločiny s jedné a přečiny a přestupky s druhé strany; žádný však aneb jen velmi nepatrný mezi přečiny a přestupky samými.¹⁾

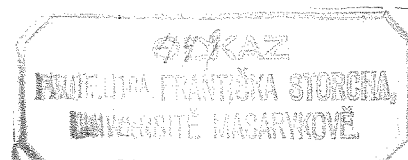
¹⁾ Tím nemíníme se prohlašovati pro výklad *Herbstův*, I. 18. a 19., že by mezi přečiny a přestupky materiálně-právního rozdílu vůbec nebylo. Že

Vysvětlení *Lienbacherovo* jest tedy theoreticky pochybené. Prakticky arci z tohoto zařízení valně obtíže nevzcházely, poněvadž z těch činů trestných, jež obsaženy jsou v druhém díle zákona trestního a mohou býti spáchány tiskem, některé jsou prohlášeny za přečiny (na př. §§ 300., 302., 303., 305.), při některých činech pak (urážky na cti a delikt proti veřejné mravopočestnosti § 516. tr. z. — podobně jako z novější doby delikt vytčený v § 246. zák. o osobní dani příjmové z 25. října 1896 —) ustanoveno, že sice obyčejně jsou přestupky, jestliže však byly spáchány tiskem, stávají se přečiny. Nicméně, vzhledem k tomu, co jsme právě poznamenali o poměru, jaký jest v našem právu mezi přečiny a přestupky, nelze toto obmezení zásadně nikterak schvalovati. Ostatně ani po stránce praktické věc není zcela nezavadnou, ježto máme v zákoně trestním delikty, zejména proti cti, které, i když byly spáchány tiskem, zůstávají přestupky, jako: § 496. (nadávky), § 497. (výčitky pro přestálý nebo prominutý trest), §§ 498. a 499. (vyjevování tajemství osob nemocných a pod.). Při těchto deliktech by tedy stíhání pro přestupek zanedbání povinné péče nebylo možné. To uznává — s politováním — i sám *Lienbacher*, II 75. vzhledem k § 496. a *Harum*, 339. vzhledem k § 497. tr. z.¹⁾ Možnost takových přestupků tiskových jest mimo to i výslovně vytčena v § 36, odst. 2. tisk. zák., kdež dovoluje se vysloviti zákaz dalšího rozšiřování (§ 36., odst. 1.), i když soud »shledá v obsahu tiskopisu jenom přečin nebo přestupek.« K tomu podává poněkud podivný výklad *Frühwald*, Prakt. H. B., 279., kterýž onu možnost zase výslovně popírá, avšak připouští, ač není-li prý snad v zákoně nedopatření, že by tu bylo lze mysliti na jediný (?) případ § 496. tr. z.

Zdá se nám, že vysvětlení této zvláštnosti lze hledati jen v historické spojitosti tiskového řádu z r. 1852 s pruským zákonem tiskovým z r. 1851. Tento zákon, kterýž byl patrně vzorem onomu, skutečně obmezuje tiskovou nedbalost jen na ty případy, kde obsahem tiskopisu byl spáchán zločin nebo přečin (§§ 35.—37.). Tu však věc se vysvětluje prostě tím, že

zákon přečiny pokládá průměrně za trestuhodnější, nelze popírati vzhledem k §§ 335., 493. a 516., kdež se jeden a týž skutek v případech těžších a trestuhodnějších prohlašuje za přečin, jinak za přestupek. Rozumí se, že také jen tím lze vysvětliti jediný rozdíl, jež *Herbst* mezi obojím tímto druhem uznává, rozdíl, jež řád trestní stanoví co do věcné příslušnosti soudní a do způsobu trestního řízení.

¹⁾ *Lienbacher* pokouší se tu zároveň o jiné vysvětlení dovolávaje se toho, že »zároveň se zákonem tiskovým byla v ministerstvu spravedlnosti vypracována také novella k zákonu trestnímu, která zvláště kapitolu o urážkách na cti důkladně přetvořila, avšak právě s touto částí nedospěla k tomu, aby byla předložena říšské radě.« Tento důvod, i kdyžby správnost jeho bylo lze uznati, mohl by však míti platnost jen vzhledem k tisk. zákonu z r. 1862, nikoli však vzhledem k tiskovému řádu z r. 1852.

v trestním zákoně pruském z r. 1851 přestupky (obsažené v §§ 340. až 349.) jsou skutečně delikty poměrně nepatrné a po výtece rázu policejního. Jest na snadě, že pro právo rakouské nebylo pražádných důvodů k takovému obmezení. Ale zdá se, že i v Prusku byla pocíťována nevhodnost tohoto zařízení; neboť přes to, že přestupky německého zákona trestního (§§ 360.—370.) co do povahy rovnají se přestupkům trestního zákona pruského, v německém zákoně tiskovém z r. 1874 tohoto obmezení již nenalzáme, tak že tisková nedbalost, která tu jest dokonce vždy přečinem, jest možnou, i když obsahem tiskopisu byl spáchán toliko přestupek. Právě § 21. odst. 1. cit. zákona: »Begründet der Inhalt einer Druckschrift den Thatbestand einer strafbaren Handlung...«

Od vládní osnovy rakouské mohli jsme proto právem očekávat, že ono historické nedorozumění napraví a dotčené nedůvodné obmezení odstraní. Vládní motivy však str. 29. poznamenávají prostě, jako by šlo o věc nemající nijakého dosahu:

»... Gleich dem geltenden Rechte (Artikel III. des Gesetzes vom 15. Oktober 1868) wird auf eine Strafandrohung verzichtet, wenn der Inhalt nur eine Übertretung begründet.«

Při tom bylo asi úplně zapomenuto — nač již *Rosenblatt*, Ger. Ztg. 1902, 400. upozornil — že § 37. osnovy zrušuje § 493. tr. z. a prohlašuje urážku na cti, vyjímaje případy vytčené v čl. V. odst. 1. zák. ze 17. prosince 1862, č. 8. ř. z. z r. 1863, vždy za přestupky nerozeznáváje, byly-li spáchány tiskem či jinak. Či lze sobě mysliti, že by bývalo skutečně zamýšleno zmenšiti právní ochranu cti tím, že by zanedbání povinné péče mělo zůstatí bez-trestným, obsahuje-li v sobě tiskopis urážku na cti? Že tu jde skutečně o pouhé přehlednutí, pokládáme za velmi pravděpodobno. Za následek tohoto přehlednutí nemůžeme však s *Austerlitzem*, 99. pokládati, že by snad stalo se bezpředmětným ustanovení § 31, odst. 2. osnovy, kteréž prohlašuje přestupek zanedbání povinné péče, byl-li obsahem tiskopisu spáchán delikt soukromožalobný, rovněž za delikt soukromožalobný; neboť i potom zůstávají některé obsahem tiskopisu spáchané přečiny delikty soukromožalobnými, jako přečin vytčený v § 246. zák. o přímých daních osobních.

D. Právní povaha tiskové nedbalosti.

I.

O právní povaze tiskové nedbalosti došel platnosti v doktríně dvojí hlavní názor. Podle jednoho mínění tisková nedbalost jest samostatným deliktem práva tiskového, podle druhého kulposním spácháním deliktu hlavního, deliktu obsaženého v tiskopise. Ono první mínění zase jest rozštěpeno ve dvojí.

Někteří přičítají tiskové nedbalosti povahu deliktu policejního a prohlašují trest na ni ukládaný za pouhý trest pořádkový. Tento názor jest základem dřívějšího práva pruského a saského (sr. nahoře str. 431.) a jejich literatury. Pro právo rakouské pokládal jej za správný *Merkel* (Jur. Bl. 1872, 546), pro platné právo německé činí tak *Kloppel* str. 384. dd. Druzí však spatřují v ní samostatný delikt kulposní, nebo — jak někteří se vyjadřují — zvláštní kulposní delikt živnosti tiskařské. Toto mínění lze pokládati za panující pro obor nynějšího tiskového práva německého. Jakožto přívrženci jeho jmenují se u *Liszt* 223: *John, Schwarze, Marquardsen, Thilo, Berner, Kayser*. Vedle toho sem ještě náležejí: *Lönig* 273 dd., 280, *Schmid* 109, *Faques* 80, 81, *Thomsen*, 13, pozn. 16., *Baumgarten* 502. Pro právo rakouské prohlašují se v tomto smyslu již *Lienbacher* I. 160, *Frühwald*, *Fortbildung* 108 a — jak se alespoň zdá — také *Faques*, Jur. Bl. 1872, 568. Sem sluší zařaditi i ty spisovatele, kteří s *Lönigem* 281, 282, 287 povahu tohoto deliktu blíže určují jakožto (kulposní) nezabránění deliktu hlavnímu, jako *Friedmanna* 43, 44.

Původcem a nejhörlivějším zastavatelem druhého hlavního mínění, že totiž tisková nedbalost znamená kulposní spáchání deliktu hlavního, jest *Liszt*. Ve své učebnici tiskového práva rakouského (178 a 233 dd.) *Liszt* nejprve toto mínění zevrubně odůvodnil a vyvodil důslednosti z něho plynoucí. Při tom pak setrval také v pozdějších svojich pracích i pro obor tiskového práva německého: R. P. R. 177, 178, R. L. 151 a *Lehrbuch des deutschen Str.-R.* 9. vyd. 1898, 185. S ním srovnávají se v tom i *v. Buri*, Z. 16, str. 67. dd., *Honigmann* 108, *Bruck* 59 (ne zcela určitě), *Merkel*, *Lehrbuch des deutschen Str. R.* 1889, 282 a *v. Kries*, *Lehrbuch des deutschen Str.-P.-R.* 1892, 203. Právo rakouské vykládají v témže smyslu: *Rulf* 845, *Lenner* 96, 97 (ne zcela určitě), *Sládeček* I. 322 a 338 a také *Oetker* 113, pozn. 105, kterýž přece jinak *Lisztově* theorii důrazně odporuje.¹⁾ Také kassační soud

¹⁾ *Oetker* odporuje obojímu názoru, kterýž o právní povaze tiskové nedbalosti v literatuře došel platnosti. Podle něho (str. 7.) stanoveno jest v § 21. něm. z. tisk. »ryzí ručení garantní« (»reine Garantenhaftung«), t. j. (13.) ručení za delikt někým jiným spáchaný (»Deliktshaftung«), jež zakládá povinnost, tomuto cizímu deliktu zabrániti. Ukázali jsme již nahoře (str. 428.), že myšlenka ručení za cizí delikt nehodí se na nynější právo trestní. Přijme-li pro tiskovou nedbalost myšlenku (kulposního) nezabránění, nemůžeme povahu její konstruovati jinak, než jako samostatný čin trestný. — Pro právo rakouské jest *Oetkerovi* důvodem tvrzení v textu naznačeného prostě jen znění zákona (§ 34. tisk. ř. z r. 1852 a § 29. tisk. zák. z r. 1862). Budeme však míti příležitost ukázati, že právě znění zákona tomuto mínění dokonce nenásvědčuje. Sr. dále v textu č. II. — Zdánilivě souhlasí s názorem *Lisztovým* také *Glaser* 365, 366, kterýž opírá se rozšíření tiskové nedbalosti na spisovatele z toho důvodu, že se tím staví »pod každý dolosní delikt tiskový druhý delikt kulposní«. Avšak *Glaser* chce tím jen naznačiti, že takovým rozšířením fakticky nastává ten účinek, jako kdyby byl postaven vedle

(N. 470) přijímá důslednosti tohoto názoru, jehož platnost uznává pro právo rakouské.¹⁾

Rozumní se, že nelze rozhodovati otázku, které z těchto různých mínění by bylo správné, než na základě pozitivního práva. Tu pak ukázali jsme již v předcházející stati (str. 442. dd.) k různosti, jaká jest mezi platným právem rakouským se strany jedné a právem německým i rakouskou osnovou z r. 1902 se strany druhé. Ukázali jsme, že v německém právu a v osnově tisková nedbalost má vždy povahu deliktu kulposního, v nynějším právu rakouském pak v některých případech rovněž deliktu kulposního, v jiných však policejního. S názorem Lisztovým očitujeme se tedy co do práva rakouského v zásadním odporu již potud, že alespoň některé případy tiskové nedbalosti uznáváme za delikty policejní. Avšak ani, pokud jde o případy ostatní, nemůžeme přikloniti se k jeho mínění, že by kulposnost jejich znamenala kulposní spáchání toho deliktu, jehož podstata dána jest obsahem tiskopisu. Věc jest důležitostí zásadní. Kdežto my pokládáme systém tiskové nedbalosti za relativně nejlepší ze všech systémů tiskové odpovědnosti, Liszt právě na podkladě tohoto svého názoru nadobro jej odsoudil a zavrhl. Důvodem toho jest mu nápadný ovšem zjev, že dotčený systém — podle výkladu, jež on mu dává — vytváří řadu deliktů kulposních, z nichž každý jest obdobný příslušnému deliktu dolosnímu, který může býti spáchán obsahem tiskopisu. Tak dospívá ke konstrukci deliktů tiskových, záležejících v kulposním rouhání, v kulposním vyzývání k neposlušnosti nebo k činům trestným a pod. Nebo, jak to vysvětluje *Honigmann* 109, vykládáje o § 21. tisk. zák. něm.:

»... Er hat neues materielles Recht geschaffen, indem er die Fahrlässigkeit da für strafbar erklärt, wo bisher nur der Vorsatz unter Strafe gestellt war. Aber er hat nicht ein einzelnes neues delictum sui generis aufgestellt, sondern die unbegrenzte Zahl der dolosen Pressdelikte durch Poenalisirung ihrer kulposen Begehung auf das Doppelte erhöht.«

Nepopíratelná tato monstrosnost důsledků, k nimž dotčená konstrukce dospívá, stupňuje se ještě, povážíme-li, že by šlo o delikt, jehož podstaty nelze oddělití od určité osobnosti, jako na př. vyzývání k souboji, delikty úřední (na př. prozrazování úředního tajemství), delikty sdružené s určitým povoláním (na př. prozrazování tajností osob nemocných, jehož dopouštějí se lékaři,

deliktu dolosního obdobný delikt kulposní, tak že by soud měl moc odsouditi pro jeden nebo pro druhý. To plyne i z toho, co dále uvádí o t. z. »circumstances atténuantes«. Ostatně *Glaser*, kterýž ukazuje k této důslednosti jen, aby odůvodnil nevhodnost onoho rozšíření, ani se blíže nevyjadřuje o právní povaze tohoto deliktu.

¹⁾ Jinak, jak se zdá, starší praxe rakouská z konce let šedesátých a počátku sedmdesátých, o níž konstatuje *Lentner, Grünh.* X. 95, že podle ní slušelo otázku o přestupku zanedbání povinné péče formulovati jako otázku hlavní a nikoliv eventuálnou.

lékárníci a pod.). Lze v skutku domnívati se, že by byl zákon zamýšlel věc tak zhola nemyslitelnou, že by byl chtěl přičítati na př. redaktorovi, tiskaři nebo roznášeci novin, že o ni kulposně vyzývali k souboji, nebo že o ni kulposně porušili povinnosti — »svého« ani nelze říci, tedy »něčího« — úřadu nebo povolání? Tu všude představa kulposního spáchání tohoto deliktu, a k tomu ještě osobou, která není v příslušném osobním vztahu k věci, o níž jde (vyzývání k souboji), nebo nemá příslušného úřadu nebo povolání, jest naprosto nemožnou a nemyslitelnou.

Další okolnost třeba pak zvláště uvážiti vzhledem ku právu německému, pro něž Liszt dotčenou konstrukci právě tak pokládá za správnou, jako pro rakouské. Vzhledem k trestu, jímž § 21. něm. zák. tisk. stíhá tiskovou nedbalost (— na penězích do tisíce marek, nebo vazbou, nebo vazbou pevnostní, nebo vězením do jednoho roku —), skutek tento jest vždy přečinem (§ 1. odst. 2. něm. zák. tr.). Poněvadž pak německému zák. tisk. není známo obmezení práva našeho, kdež podmínkou tohoto činu trestného jest, že obsah tiskopisu zakládá zločin nebo přečin, platí to i tenkrát, když obsahem tím jest toliko přestupek (na př. § 360. č. 1. něm. z. tr.). To znamená potom: určitý skutek, byl-li předsevzat dolosně, jest přestupkem; byl-li však spáchán toliko kulposně, přečinem. Není to dosti zřejmým poukazem, že zákonu taková konstrukce jest cizí, aneb že alespoň vědomě mu na myslí netanula?

II.

Uvažujme nejprve, zda slovné znění zákona poskytuje dostatečného podkladu, abychom mohli souditi, že snad zákonodárce, nejsa ovšem sobě vědom zmíněných právě důsledností, přece zamýšlel věc tímto způsobem upravití. Viděli jsme (nahore str. 438. dd.), že příslušná ustanovení tiskového řádu z r. 1852, tiskového zákona z r. 1862 a článku III. novely z r. 1868 liší se od sebe velmi značně, pokud jde o určení osob, které, a vymezení podmínek, za kterých jsou odpovědny z trestného obsahu tiskopisu. Jen v tom všecka tato ustanovení se shodují, že delikt odpovědným osobám přičítaný označují napařád tímže způsobem. Tisk ř. z r. 1852 ustanovuje v § 34. souhrnně o všech sem náležejících osobách, že jsou »wegen Vernachlässigung pflichtmässiger Aufmerksamkeit und Obsorge... zu bestrafen.« Tisk. zák. z r. 1862 ustanovuje v § 29. o spisovatelích, že jest »für die Vernachlässigung jener Aufmerksamkeit verantwortlich...«; § 30. o vydavatelích a nakladatelích, že jim »fällt die Vernachlässigung pflichtmässiger Obsorge und Aufmerksamkeit zur Last;« § 31. o tiskařích, že jest mu »die Vernachlässigung der pflichtmässigen Aufmerksamkeit und Obsorge zur Last zu legen,« a § 32.

o redaktoru, že jest »für die Vernachlässigung pflichtmässiger Obsorge und Aufmerksamkeit jederzeit verantwortlich«, a konečně § 33. mluví všeobecně o osobách, »welchen im Sinne der §§ 29, 30, 31 und 32 die Vernachlässigung pflichtmässiger Obsorge und Aufmerksamkeit bezüglich einer Druckschrift zur Last fällt.« Zcela shodně s tím i čl. III. novelly z r. 1868 ustanovuje v č. 1. o redaktoru, že jest »wegen Vernachlässigung jener Aufmerksamkeit verantwortlich . . . .«; č. 2. o nakladateli, že jest »wegen der Vernachlässigung pflichtmässiger Aufmerksamkeit verantwortlich«, a č. 3. o tiskaři a rozšiřovateli, že jsou »für die Vernachlässigung pflichtmässiger Aufmerksamkeit verantwortlich.« Tu všude jest vyjádřeno způsobem nepochybným, že osobám v těchto ustanoveních jmenovaným nepřičítají se nikdy činy trestné různé snad podle toho, jaké různé delikty jsou obsaženy v tiskopisu, nýbrž vždy jeden a týž čin trestný záležející »v zanedbání povinné péče« a právě v tomto činu že zákon spatřuje přečin nebo přestupek (§ 33. tisk. zák.) resp. nyní vždy přestupek (čl. III. č. 5. nov.).

Ještě jasněji vynikne tento smysl zákona, všimneme-li si způsobu, jak zákon v protivě k odpovědnosti pro zanedbání povinné péče mluví o odpovědnosti co do činu trestného obsaženého v tiskopise. Tu již § 34. tisk. ř. z r. 1852 připojuje výhradu v příčině odpovědných osob slovy: »insoferne sie nicht nach den Bestimmungen des allgemeinen Strafgesetzbuches des durch die Druckschrift begangenen Verbrechens oder Vergehens schuldig befunden werden.« A podobně § 29. tisk. z. z r. 1862 o spisovateli a čl. III. č. 1. nov. o redaktoru: »wenn gleich ihm dieses Verbrechen oder Vergehen (t. j. zločin nebo přečin obsažený v tiskopise) nach den allgemeinen Grundsätzen des Strafgesetzes nicht zugerechnet werden kann . . . .« Tu zákon chtěje naznačiti přičítání právě toho činu trestného, jenž skládá obsah tiskopisu, užívá výrazů, jež o tomto jeho úmyslu nedovolují nijakých pochybností. Jest zajisté na snadě domnívati se, že by byl zákon, kdyby byl něco podobného zamýšlel při deliktu tiskové nedbalosti, byl užil také podobných obrátů.

Věc stává se ještě nepochybnější, srovnáme-li s tím ta ustanovení, jimiž vymezuje se odpovědnost podle všeobecného zákona trestního. V § 7. tr. z. praví se:

»Byl-li spáchán zločin obsahem spisu tištěného, vinni jsou spisovatel, překladatel atd. . . . téhož zločinu [t. j. právě toho zločinu, který byl spáchán obsahem spisu tištěného], pokud se na ně hodí všeobecná ustanovení §§ 1., 5., 6., 8., 9., 10. a 11.«

A srovnale s tím ustanovuje § 28., odst. 1. tisk. z.:

»Byl-li by obsahem spisu tištěného spáchán skutek podle platných trestních zákonů trestný, budiž o něm užito ustanovení těchto zákonů.«

Tu dojistá zřejmě jest vyjádřen úmysl zákona, že právě ten čin má býti přičítán, který byl spáchán obsahem spisu tištěného, o čemž v §§ shora citovaných nikde není řeči.

Nejinak věc se má i podle německého zákona tiskového. V § 20. odst. 1., kdež stanoví se odpovědnost za činy trestné obsažené v tiskopisu, užívá se výrazů, jež činí nepochybným, že tu má býti přičítán právě ten čin trestný, jehož znaky se obrážejí v obsahu tiskopisu:

»Die Verantwortlichkeit für Handlungen, deren Strafbarkeit durch den Inhalt einer Druckschrift begründet wird . . . .«

Ve zjevně protivě k tomu při zanedbání povinné péče ustanovuje § 21., odst. 1., že osoby tam jmenované mají potrestány býti »pro nedbalost« (»wegen Fahrlässigkeit«), kteráž, jak vyčází ze slov:

» . . . wenn sie nicht die Anwendung der pflichtgemässen Sorgfalt oder Umstände nachweisen, welche diese Anwendung unmöglich gemacht haben,«

— spatřuje se v tom, že nebylo užito povinné péče, jakkoliv užítí to bylo možné. I tu jde patrně o čin trestný docela samostatný, který má znaky své zcela zvláštní a nikoliv — a contr. cit. § 20. odst. 1. — znaky toho činu trestného, jehož »trestnost se zakládá v obsahu spisu tištěného.«

Ještě zřejmější jsou ustanovení osnovy. Odpovědnost po rozumu obecného práva trestního stanoví se v § 30. odst. 1.:

»Auf die durch Druckschriften begangenen strafbaren Handlungen sind . . . . die allgemeinen strafrechtlichen Bestimmungen anzuwenden.«

Tisková nedbalost pak určuje se v § 31., ods. 1. takto:

»Der verantwortliche Redakteur, Verleger, Drucker, oder Verbreiter, welcher durch Vernachlässigung der ihm obliegenden Sorgfalt die Herstellung, Veröffentlichung oder Verbreitung einer Druckschrift ermöglicht hat, deren Inhalt den Thatbestand eines Verbrechens oder Vergehens begründet, ist . . . . wegen Übertretung . . . . zu bestrafen.«

Tu již docela nelze pochybovati o tom, že to, co se zmíněným osobám přičítá, není čin trestný obsažený v tiskopise, nýbrž zvláštní čin trestný tam definovaný. Při tom i v něm. zák. tisk. i v osnově myšlenka, že osoby ty nemají býti činně odpovědnými z činu trestného v tiskopise obsaženého, proniká zároveň přídávkem: »soweit sie nicht nach § 20 als Thäter oder Theilnehmer zu bestrafen sind« a v osnově: »soweit er nicht als Thäter oder Mitschuldiger zu bestrafen ist.« Připouštíme sice, že tu v obojím ustanovení se myslí na pachatelství (nebo účastenství, resp. spoluvinu) ve smyslu všeobecného zákona trestního, tedy vzhledem k povaze činů trestných, o něž tu jde, na pachatelství dolosní. Ale proto přece soudíme, že by zákonodárce, kdyby byl pomýšlel na možnost ještě

jiného pachatelství, pachatelství kulposního, kteréž přece při činech kulposních jest také pachatelstvím, sotva byl asi stanovil předpoklad, že osoby ty pachateli (resp. účastníky nebo spoluvinníky) nejsou. I v tom vidíme tedy vyjádřenu protivu mezi přičítáním kteréhokoli z těch různých činů trestných, jež mohou býti spáchány obsahem spisu tištěného, a onoho jediného deliktu tiskové nedbalosti.

Konečně nelze nevsímnouti sobě ustanování, jež obsahuje osnova v § 31., odst. 3. Když byl odst. 1. naznačil podmínky odpovědnosti pro zanedbání povinné péče a odst. 2. vytkl pravidlo, kdy stíhání má se konati k soukromé obžalobě, ustanovuje se v odst. 3.

»Die Strafverfolgung wegen der vorbezeichneten strafbaren Handlung ist . . . ausgeschlossen.«

Tím zdá se rovněž býti naznačeno, že osnova v zanedbání povinné péče spatřuje vždy jen jeden a týž čin trestný, rozdílný od deliktu hlavního. Vládní motivy pak hlásí se výslovně k tomuto stanovisku poznamenávajíce str. 29. o § 31. toto:

» . . . Nicht die fahrlässige Begehung der durch den Inhalt der Druckschrift begründeten strafbaren Handlung bildet den Thatbestand, sondern jene Vernachlässigung der pflichtmässigen Obsorge, die das Zustandekommen des strafbaren Inhaltes, seine Veröffentlichung oder Verbreitung ermöglicht hat. Der Entwurf . . . behandelt diese Fahrlässigkeit als eine . . . dem Presserechte angehörige, in der Verletzung der presserechtlichen Pflichten bestehende strafbare Handlung.«

Právem mohl proto *Rosenblatt*, G. Z. 1902, str. 402., pozn. 5. konstatovati, že tu osnova zaujala stanovisko mínění Lisztovu odporující.

III.

Než nejen znění zákona, i povaha věci vzpírá se, jak se nám zdá, konstrukci Lisztově. Nejméně ovšem, pokud jde o spisovatele, poněvadž ve skutečnosti mohou se naskytovati případy, kde lze téže osobě týž výsledek přičítati alternatinně buďsi za čin dolosní nebo kulposní, na př. za vraždu nebo kulposní usmrcení. Avšak i tato možnost bude při četných deliktech tiskových vyloučena. Jsou ovšem činy dolosní, jichžto kulposní spáchání není sice zákonem vůbec prohlášeno za trestné, při nichž však kulposnost lze sobě alespoň mysliti, na př. uražení Veličenství. Naprosto nelze však sobě ani mysliti kulposní vyzývání k neposlušnosti nebo k činům trestným, ani kulposní podněcování k nepřátelství, k nenávisti nebo opovrhování a pod.; neboť nelze-li o někom říci, že chtěl k tomu vyzývati nebo podněcovati, potom nelze o něm vůbec tvrditi, že by byl vyzýval nebo podněcoval. Obsah právní normy, která by nařizovala: nebudeš z neopatrnosti vyzývati k činům trestným, z neopatrnosti podněcovati k nenávisti a pod.,

jest logicky i psychologicky nemožný. K tomu ještě přistupuje, že nyní platné právo — ani rakouské ani německé — nemá již ustanovení, jímž by spisovatel činil se také odpovědným z tiskové nedbalosti. A poněvadž také ani rak. osnova z r. 1902 podobného ustanovení neobsahuje, otázka tiskové nedbalosti, pokud se týká spisovatele, pozbyla pro nás praktického významu. I pokud se týká ostatních osob, jimž dnešní právo ukládá odpovědnost z trestného obsahu tiskopisu, sluší připustiti, že by tu theoretická konstrukce deliktu kulposního o sobě nebyla nemožnou. Bylo by to vlastně kulposní pomáhání k cizímu činu trestnému, anebo spíše, poněvadž obecnému právu trestnímu pojem kulposní spoluviny jest cizí, samostatné kulposní spáchání téhož deliktu. Věc byla by asi táž, jako kdyby někdo z neopatrnosti přispěl ke způsobení výsledku zamýšleného dolosní činností cizí. To však jest možné jen za tou podmínkou, že mezi touto kulposní činností a nastalým výsledkem jest příčinná spojitost. Budeme však míti příležitost ukázati, že taková příčinná spojitost jest možnou jen při činnosti redaktorově, naprosto ne však, anebo jen v míře velmi obmezené při činnosti ostatních osob sem náležejících. Mimo to pak platí vzhledem ke všem těmto osobám, co právě bylo pověděno o nemožnosti kulposního spáchání alespoň některých deliktů tiskových. Byť pak i tato námitka nedotýkala se všech deliktů spáchaných obsahem tiskopisu, jest přece již sama o sobě dosti závažnou, aby úplně zvrátila myšlenku o kulposním spáchání těchto deliktů. Zákon zajisté dotčeným osobám ukládá tuto odpovědnost vzhledem ke všem deliktům tohoto druhu a trestá je pro zanedbání povinné péče bez obmezení na některou skupinu těchto činů trestných. Nemohl-li tedy prohlásiti za trestné kulposní spáchání při některých, nemohl tak učiniti ani při ostatních.

Zvláště co do práva rakouského, pro něž Liszt přece nejprve konstruoval kulposní spáchání deliktu obsahového, jest patrné, že by tato konstrukce vůbec — kdybychom totiž nemínili dbáti námitek posud uvedených — byla možnou jen tam, kde to, co naše právo nazývá zanedbáním povinné péče, má skutečně aneb alespoň pravděpodobně povahu deliktu kulposního. To však, jak jsme ukázali na str. 442. a 445., lze připustiti jen o redaktorovi a v některých případech o rozšiřovateli. Při všech ostatních osobách a případech však jde o delikt ryze policejní, který se naprosto vymyká možnosti, aby byl vpraven pod onu konstrukci; neboť kde nelze stanoviti momentů kulposnosti vůbec, tam jest marný všeliký pokus konstruovati kulposní spáchání deliktu hlavního. Viděli jsme proto také, že Liszt hledí tyto nepodajné případy zachrániti pro svoji konstrukci tím, že obsah povinností uložených v čl. III. č. 2. a 3. nov. nakladatelů, tiskařů a rozšiřovatelů pojímá jako zúžení hranic péče a pozornosti jim

31
příkázané (nahore str. 443.). To však znamená, že by *Liszt* neváhal přičítati nakladateli kulposní spáchání na př. zločinu velezrady, rušení veřejného pokoje, uražení Veličenství, nebo kulposní vyzývání k činům trestným atd. proto, že tento nakladatel »nemohl při svém prvním soudním výslechu pojmenovati a prokázati spisovatele nebo vydavatele« kvalifikovaného podle čl. III. č. 2. nov.; nebo tiskaři proto, že opominul na tiskopise připojiti »mimo místo tisku jméno (firmu) tiskařovo a nakladatelovo atd.« (§ 9); nebo rozšiřovateli proto, že »na spise naprosto opominuto naznačiti místo vydání nebo že není tam pojmenován ani spisovatel ani živnostenský nakladatel« atd. Jest věru nesnadno sdíletí se s ním o tuto odvahu.

Ostatně *Liszt* sám nebyl s to, aby zachoval všechny důslednosti z jeho názoru plynoucí. V učebnici rak. pr. tisk. 266. uvažuje, kterak posuzovati případy, když v tiskopisu jest obsaženo několik deliktů reálně konkurujících. *Liszt* míní, že tiskaři a rozšiřovateli sluší přičítati vždy toliko jediný delikt zanedbání povinné péče, byť i spis tištěný obsahoval několik deliktů samostatných; »nanejvýše« prý lze jim přičítati konkurenci ideální. Nám zdá se, že při základním názoru *Lisztově* alespoň to jest úplně nemožné, aby obsah tiskopisu zakládal několik, aťsi reálně, aťsi ideálně konkurujících deliktů, zanedbání povinné péče, pak aby právě vzhledem k těmto několika deliktům bylo přičítáno za delikt jediný. Kterak slušelo by potom odpověděti k otázce, který z deliktů v tiskopisu obsažených má býti přičítán za delikt kulposní? Dejme tomu, že tiskopis obsahuje v sobě vyzývání k činům trestným, podněcování k nenávisti a opovrhování (vedle §§ 65. nebo 300. tr. z.) a urážku soukromé osoby. O kterém z těchto deliktů lze potom říci, že byl tiskařem nebo rozšiřovatelem spáchán kulposně?

Východiště, z něhož *Liszt* ke svojí konstrukci tiskové nedbalosti dospěl, jest jeho odpor proti mínění, jak on tvrdí, panujícímu, že by tato nedbalost byla »zvláštním druhem nedbalosti« (str. 224.) neboli »něco kvalitativně jiného než nedbalost obecného práva trestního« (R. P. R. 178.). Jeho mínění jest, že trest ukládá se tu pro příčinnou spojitost mezi činem a nastalým výsledkem, neboli »právě pro kulposní spáchání deliktu vykonaného obsahem tiskopisu« (str. 224.). Důvody pak, jež uvádí (str. 224. a 223.) můžeme seřaditi takto:

1. Nedbalost práva tiskového má tytéž náležitosti jako kulpa obecného práva trestního.

2. Zanedbání povinné péče netrestá se vůbec, nýbrž jen tenkrát, když obsahem spisu tištěného spáchán byl čin trestný, ano

3. i výše trestu stupňuje se podle toho, jak těžký jest tento delikt. K tomu pak ještě (str. 227., pozn. 2.) se dodává,

4. že by jinak bylo nevysvětlitelné, kterak by při urážce spáchané tiskem »redaktor mohl dovolávati se pro sebe zákonných

důvodů omluvných, svědčících ve prospěch pachatelův, kdežto při jeho konstrukci tato věta, pokud se týká objektivních, skutku immanujících důvodů omluvných, rozumí se sama sebou«.

K čís. 1. Větě tuto vyslovené sotva lze odporovati. Stanoví-li zákon tiskový zvláštní delikt kulposní, myslíme, že by ani nemělo býti o tom sporu, že tento delikt musí míti všeobecné náležitosti činu kulposního po rozumu obecného práva trestního. Z toho však nevyplývá, že by tímto činem kulposním byl právě ten určitý čin trestný, který byl spáchán obsahem spisu tištěného. I když shledáváme v tiskové nedbalosti zvláštní delikt kulposní, předpokládáme při něm dotčené náležitosti právě tak, jako když kterýkoli jiný zákon speciální normuje pojem nějakého deliktu kulposního. Zvláštnost jest tu jen co do osob, jimž zvláštní povinnost opatrnosti se ukládá, a co do směru, v jakém se jim ukládá, totiž aby vyvarováno bylo trestného obsahu tiskopisu.

K čís. 2. Neopatrnost, která se trestá sama o sobě, i když z ní žádný určitý výsledek nenastal, není ovšem deliktem kulposním, nýbrž nejvýše policejním. Považujeme-li tiskovou nedbalost za zvláštní delikt kulposní, splněna jest při něm rovněž tato náležitost; výsledkem jest tu právě onen trestný obsah tiskopisu.

K čís. 3. Závislost trestnosti na tíži a povaze nějakého jiného činu trestného, nebo alespoň jakási úměrnost co do výše trestu, naskytuje se i při jiných činech trestných, které tím proto ještě nepozbývají povahy činů trestných samostatných. V našem právu na př. jest tomu tak při nadřování a podílnictví. Důvod tento jest vůbec tak malé váhy, že ani *Lienbachera*, kterýž tiskovou nedbalost výslovně prohlašuje za »samostatný čin trestný«, nelze viniti z nedůslednosti, když (I. 160.) zároveň uznává, že trestuhodnost tohoto činu musí býti tím větší, čím těžší trest ukládá se na čin trestný spáchaný obsahem spisu tištěného, ale přece nesmí nikdy té výše dosahovati, jako čin posléze dotčený.

K čís. 4. *Liszt* opominul určitě se vyjádřiti, které důvody omluvné míní. Má-li na mysli, jak pravděpodobno, důkaz pravdy (objektivné), sluší proti tomu namítnouti, že provedeným takovým důkazem obviňování pozbývá povahy urážky. Poněvadž pak podmínkou tiskové odpovědnosti jest, že obsahem tiskopisu byl spáchán čin trestný, nelze, byl-li takový důkaz proveden, přičítati redaktorovi a ostatním osobám zanedbání povinné péče, nechať v tom shledáváme kulposní spáchání deliktu hlavního anebo čin trestný samostatný. Tento »důvod« tedy nedokazuje, ničeho ani pro jedno ani pro druhé mínění.

IV.

Z ostatních spisovatelů, kteří hlásí se k mínění *Lisztovu*, zasluhuje zmínky *Buri* (Z. 15., str. 64. dd.), jenž jednak opakuje důvod vytčený nahore pod č. 2., jednak dokládá se toho (str. 67.),

449
* J. S. Lyska - * * * * *
* * * * *

že prý sotva lze se domnívati, že by bývalo vůli zákonodárcovou, »für den Redakteur ein Delikt der fahrlässigen Überwachung der Zeitung zu schaffen, dessen Bedeutung nicht davon abhängt, dass er einen strafrechtlichen Erfolg verursacht habe«. Jinak byl by prý musil trest ukládati i pro ten případ, když tímto porušením povinnosti žádný delikt nebyl způsoben. Bezpodstatnost tohoto důvodu jest však zřejma; neboť konstrukce samostatného deliktu kulposního nejen neznamená, že nezáleží na tom, byl-li jím způsoben »trestnoprávní výsledek«, nýbrž ona takový výsledek nezbytně předpokládá.

Ještě menší váhy má důvod, nebo spíše jakési vysvětlení, jež podává *Buri* na str. 70., kdež dovolává se toho, že podle správného mínění při otázce, lze-li přičítati čin dolosní či kulposní, nezáleží na tom, jestli tu dolosnost či kulposnost vzhledem k určitému výsledku, nýbrž jen na tom,

»ob eine vorsätzliche oder fahrlässige Rechtswidrigkeit vorliege, und im Falle eine Handlung straflos nur unter bestimmten Voraussetzungen ausgeführt werden dürfe, so habe man es unerachtet der Vorsätzlichkeit derselben mit einer fahrlässigen Rechtswidrigkeit zu thun, wenn der Handelnde aus unverzeihlichem Irrthum diese Voraussetzungen als vorhanden unterstellt gehabt habe«.

Takovým způsobem prý lze konstruovati kulposní prozrazování státního tajemství, kulposní tvrzení nebo rozšiřování nepravdivých nebo převrácených skutečností (§ 131. tr. z. něm.), nebo kulposní usmrcení při vykročení z mezí spravedlivé obrany. De lege ferenda pak nelze prý (str. 71.) proti takovému rozšíření oboru deliktů kulposních ničeho namítati, poněvadž delikty tiskové mají povahu deliktů obecně nebezpečných.

Tyto vývody podle našeho mínění nehodí se na delikt zanedbání povinné péče. Ve smyslu těchto vývodů jde o případy, kdy nějaká činnost úmyslná přičítá se někomu za delikt kulposní. Takové případy jsou zajisté možné, vždy však jen za tou podmínkou, že ten, kdož úmyslnou činnost předsevzal, byl vzhledem k některé okolnosti v takovém omylu, jenž vylučuje jeho dolosnost. Této podmínky nedostává se při osobách odpovědných z tiskové nedbalosti. Není proto žádné obdoby mezi deliktem zanedbání povinné péče a případy *Burim* uvedenými.

Ve prospěch mínění *Lisztova* byly konečně také uváděny materialie k našemu zákonu tiskovému. *Sládeček* I. 337. a 338. tvrdí, že »vycházeli jednotliví členové legislativního sboru z toho přesvědčení, že předpokládali možnost, aby určitý delikt tiskový způsobem kulposním mohl býti spáchán«. My spíše nabyli jsme z těchto materialíí přesvědčení, že si dotčení »členové legislativního sboru« této otázky a jejího dosahu vůbec nebyli vědomi a ani nedospěli k tomu, aby si o ní utvořili nějaké přesvědčení. Utvrzují nás v tom hlavně vývody zpravodaje poslanecké sněmovny, *Herbsta*,

kteréž vynikají po této stránce naprostou nejasností a vykazují zjevné odpory. *Herbst* (stenogr. prot. sněm. posl. 1861, str. 2012., sr. také napřed str. 442.) určuje sice nejprve poměr mezi deliktem hlavním a tiskovou nedbalostí podle obdoby vraždy a kulposního usmrcení (podobně sekční chef *Rizy* str. 2502.), což by arci nasvědčovalo názoru *Lisztovu*. Ale hned potom vysvětluje toto mínění způsobem, z něhož lze vyvozovati mínění právě opačné. Práví:

»Derjenige, dem bezüglich dieses strafbaren Inhaltes zwar nicht böser Vorsatz, aber doch ein Verschulden bei seiner Mitwirkung zur Last fällt, der kann zwar nicht wegen jener strafbaren Handlung, die durch den Inhalt der Druckschrift begründet wurde, wohl aber kann und soll er deshalb bestraft werden, weil er einer ihm gesetzlich auferlegten Pflicht zur Vorsicht nicht entsprochen hat. Der Ausschuss musste daher... von dem allgemeinen strafrechtlichen Grundsatz ausgehen, dass nur dort, wo wirklich das Gesetz [to jest. jak z dalšího vysvětlení, zákon tiskový] den Thatbestand auch nur dieser durch Unvorsichtigkeit begründeten strafbaren Handlung [tedy patrně zvláštního deliktu kulposního] festgesetzt hat, diese zuzurechnen sei...«

V těchto vývodech podobně jako v tom, co týž zpravodaj uvádí na str. 2499., jest proto nesnadno hledati opory pro určitý výklad zákona. Zdrželivosti tu třeba tím více, ježto máme z dějin parlamentního vzniku zákona klassického svědka pro mínění opačné. Jestli to sám tvůrce vládní osnovy, *Lienbacher*, kterýž ve svém komentáři (I. 160.) výslovně praví, že zanedbání povinné péče a pozornosti přičítá se dotčeným osobám »jakožto samostatný čin trestný« a dodává, že o tom byli »sjednoceni všichni činitelové zákonodárství«.

Ostatek jsme daleci toho, abychom na tyto projevy, aťsi zdají se býti příznivy tomu či onomu mínění, vůbec kladli přílišnou váhu. Nebyloť v té době na žádné straně jasného vědomí právě té protivity, jaká jest mezi obojím míněním. Zřejmým toho dokladem jest, že materialie neobsahují nikde ani stopy nějakého zápasu mezi přívrženci jednoho a zastavateli druhého názoru. Rovněž ani z mlhovitých projevů *Herbstových* nelze vycítili, že by byl měl tušení o této protivity. Ta zásluha přísluší pro právo rakouské výhradně *Lisztovi*, jenž ve své učebnici rak. pr. tisk. vydané o 16 let později poprvé tento názor pro právo rakouské vytkl a odůvodnil.

Jinak měly se věci při poradách sboru zákonodárského v Německu, když tam r. 1874 jednáno bylo o novém zákoně tiskovém. Tu již bylo výslovně ukazováno ku protivity obou svrchu dotčených názorů (*Marquardsen* 174. a *Schwarze-Appelius* 174.); avšak ve všech projevech, které otázky se dotýkaly, uznáván za správný názor, že tu jde o samostatný delikt práva tiskového. Příslušné výroky mají tedy nepopíratelně větší cenu než různé ne-

určité obraty, jichž bylo užito o 12 let dříve v rakouské sněmovně poslanecké. Přes to však formulování tohoto samostatného deliktu ani v říšském sněmu německém nedálo se vždy s náležitou přesností a nebyly vždy voleny výrazy povahu věci správně vyjadřující. Mluveno zejména o »zvláštní kulpě tiskového práva« a o »novém deliktu vlastním tiskovému právu«, jenž byl »vytvořen vně rámce tiskového zákona« (Zpráva sněmovní komise v Archivu XXII. 192.). Z toho vznikla různá nedorozumění, jež potom poskytla opory útokům, jichž ostří obracelo se proti názoru samému. Tím zvláště odpůrcům usnadněn úkol potírati mínění, že by kulpa tiskového práva byla »zvláštním druhem nedbalosti« (*Liszt* 224., *Oetker* 111., pozn. 104.), nebo »něco kvalitativně jiného než nedbalost obecného práva trestního« (*Liszt* R. P. R. 177.). Avšak v tomto smyslu ony projevy dojistá nebyly míněny. Jinak by sotva bylo lze pochopiti, že by ze žádné strany nebyla bývala cítěna potřeba, požadovati nebo podati vysvětlení o tom, v čem by vlastně tato zvláštní kulpa záležela a jaké by byly rozdíly mezi ní a náležitostmi kulpy obecného práva trestního. Než i kdyby skutečně bylo nepochybné, že tímto způsobem pojímána byla povaha tiskové nedbalosti, myslíme přece, že jen logickým přemetem bylo by lze dostati se odtud k tvrzení, že tedy tisková nedbalost nemůže znamenati než kulposní spáchání deliktu hlavního (*Liszt* R. P. R. 178.). Toto »tedy« bylo by na místě jen tenkrát, kdyby skutečně nebylo zbyti než rozhodnouti se pro jednu z obou alternativ: buďto zvláštní kulpa práva tiskového, a nebo kulposní spáchání deliktu obsaženého v tiskopise. Avšak možno opravdově tvrditi, že tertium non datur? Toto »tertium« jest: samostatný, právu tiskovému vlastní delikt kulposní, t. j. delikt, který má tyto vlastnosti:

1. jest přestoupením zvláštních norem práva tiskového, ukládajících určitým osobám povinnost ke zvláštní péči a pozornosti vzhledem k trestnému obsahu tiskopisu;

2. jest kulposním po rozumu obecného práva trestního, vykazuje totiž ty náležitosti, které jsou společny všem deliktům kulposním podle obecného práva trestního.

Nemůžeme proto také připojiti se k tomu, co praví *Liszt* dále, tvrdě, že »tento systém nezakládá žádných nových norem, nýbrž nové zákony trestní pro přestoupení norem dávno trvajících«. Norma vytčena pod čís. 1. jest zajisté zcela nová, teprve právem tiskovým vytvořená a v něm kotvící. Ba, i kdyby skutečně tisková nedbalost znamenala kulposní spáchání deliktu hlavního, nebylo by lze přisvědčiti tomu, že se tím přestupují jen trvající normy obecného práva trestního. Tyto normy nezapovídají jen prostě vyzývati k činům trestným, podněcovati k nenávisti

a opovrhování a t. d., nýbrž zapovídají jen činiti tak úmyslně. Zápověď takového jednání kulposního v tom zahrnuta není a může býti jen předmětem normy zvláštní.

Vidíme tedy, že *Lisztova* konstrukce tiskové nedbalosti nikterak není zabezpečena proti nejvážnějším námitkám. Na druhé straně neshledali jsme ani u něho ani u ostatních přívrženců této theorie nijakých důvodů, jimiž by bylo lze s výsledkem odporovati názoru těch, kdož uznávají tento čin trestný za samostatný delikt kulposní. Ukázali jsme také, že vyvrácení bludného ovšem mínění, jako by tu šlo o zvláštní kulpu práva tiskového, dostatečným takovým důvodem není.

Poznámka. Zvláštní stanovisko zaujímá *Kloepfel*, kterýž (str. 384. dd.) uznává sice delikt § 21. tisk. zák. německého za delikt samostatný, avšak nikoliv kulposní, nýbrž policejní. Nemůžeme na těchto místech pouštěti se ve vyvracování tohoto názoru, kterýž ostatně podkládá se jen platnému právu německému a opírá se jen o to, že podle cit. § 21. má býti trest vyřčen »ohne den Nachweis fahrlässiger Schuld«. Přestáváme jen na několika poznámkách.

Kloepfel vysvětluje povahu zmíněného trestu větou: »sie [die Strafe] ist Zwangsmittel zur Durchführung der den genannten Personen durch die Vorschrift auferlegten Verpflichtung, und zwar fällt diese Pflicht nicht unter den strafrechtlichen Gesichtspunkt der Verhinderung eines rechtswidrigen Erfolges, sondern lediglich unter den polizeilichen der Ermittlung einer für diesen Erfolg strafrechtlich verantwortlichen Person«. Jediným důvodem toho jest *Kloepfelovi*, že § 21. odst. 2. vylučuje potrestání, jestliže obviněný jmenoval předchůdce. Proti tomu však třeba uvážiti tyto momenty:

1. Jmenování předchůdce jest v systému tiskové nedbalosti něčím naprosto nahodilým. Povaha tiskové nedbalosti by se nikterak nezměnila, ani kdyby tomuto důvodu vyloučené trestnosti nebylo se v zákoně dostalo přijetí.

2. Důsledností onoho názoru by bylo, že by »nedbalost« nemohla záležeti v nicem jiném než v tom, že bylo opomínuto zabezpečiti se předchůdcem. To skutečně *Kloepfel* také výslovně tvrdí (384, a 393. č. 5.). Avšak o tom § 21. nečiní nijaké zmínky, spíše ze souvislosti jeho s § 20. vysvítá, že má na mysli nedbalost vzhledem k trestnému obsahu tiskopisu. *Kloepfel* sám pak to také přiznává, alespoň pro ten případ, »wenn die Benennung eines im Bereiche der deutschen richterlichen Gewalt befindlichen Vormanns von vornherein ausgeschlossen ist« (385.), dopouští se tu (396. č. 6.) ve prospěch redaktora důkaz, »dass er selbst mit dem Aufwande aller pflichtmässigen Sorgfalt je nach Lage der oben unterschiedenen Fälle die Benennung des Verfassers oder Einsenders nicht hätte sichern oder die Veröffentlichung verhüten können«.

3. Ustanovení o jmenování předchůdce jest ovšem rázu ryze policejního. Avšak sám delikt, jehož trestnost tímto jmenováním se vylučuje, nenabývá proto povahy deliktu policejního. Právě tak, jako na př. velezrada nestává se deliktem policejním proto, že § 62. tr. z. oznámení učiněné o podniku velezradním prohláší se za důvod beztrestnosti. Všecky důvody, jimiž *Kloepfel* 384 a 385. svoje mínění opírá, hodily by se i na tento případ.

Podobně jako *Kloepfel* zdá se pojímati věc i *Thomsen*, 11., podle něhož § 21. tisk. z. něm. obsahuje »eine zwar indirekte, aber doch sehr nachdrückliche Anstellung Dritter zur Polizei«, t. j. (str. 12.) vyzvání osob podle tiskového zákona odpovědných, aby oznámily pachatele resp. některou osobu v zákonném pořadí předcházející.

E. Tisková nedbalost jako samostatný delikt práva tiskového.

I.

V předcházející stati dospěli jsme výsledku, že tiskovou nedbalost sluší považovati za zvláštní delikt kulposní práva tiskového. Odpovědnost za tento delikt novější právo obmezilo na redaktora tiskopisu periodického, na nakladatele (v nynějším právu rakouském jen tiskopisu neperiodického), tiskaře a rozšiřovatele. Zbývá uvažovati ještě otázku theoreticky i prakticky důležitou, mohou-li při všech těchto osobách nastati podmínky, aby jim bylo lze přičítati tento čin trestný.

O redaktoru nejprve ustanovuje čl. III. č. 1. nov. z r. 1868, že jest odpověden »z opominutí té péče, při jejímž povinném užití nebyl v tiskopis s trestným obsahem vytištěn býval«. Jak vyplývá ze srovnání s § 9., odst. 3. tisk. z., jest míněn redaktorem redaktor »o d p o v ě d n ý«. Tato »odpovědnost« nemůže arci míti toho smyslu, že by redaktor dobrovolně podjímal se právních následků činů trestných v časopise obsažených. Odpovědnost v tomto smyslu přičila by se nejzákladnějším pojmům práva trestního (sr. napřed str. 428.). Tento pojem nemůže tu znamenati nic jiného, než že se tím ukládá redaktorovi zvláštní povinnost vzhledem k obsahu tiskopisu, povinnost totiž bdíti nad tím, aby časopis byl prost trestného obsahu — »Überwachung der Zeitung in krimineller Beziehung« praví výstižně *Oetker* 12, nebo »Überwachung der rechtmässigen Haltung seines Blattes«, *Löning* 271. (Podobně *Liszt*, L. B. 9. vyd. 183, 184.) A takováto povinnost může redaktorovi právem býti uložena. Záležít působnost jeho v tom, že určuje obsah časopisu. Bez jeho výslovně nebo mlčky projeveného svolení nic nesmí v časopis býti pojata. Postavení, jež redaktor má v organismu časopiseckém, poskytuje mu tedy plné možnosti, aby působnost svoji v tom směru na časopis vykonával. Jestliže redaktor na př. nečetl závadného článku před vytištěním, nebo jej četl, ale tak povrchně, že sobě nevšiml závadných míst; nebo nepřesvědčiv se náležitě o skutečnostech, jež jsou podkladem závadné zprávy, mylně je pokládal za pravdivé; zanedbal péče a pozornosti sobě zákonem uložené. Trestný obsah spisu představuje vnější výsledek, jehož příčinná spojitost s oním výsledkem dána jest tím, že bez svolení redaktorova článek nebyl by mohl býti vytištěn. Konečně možnost předvídati tento výsledek plyne ze samého postavení, jež má redaktor k svému listu; víť zajisté, že článek, k jehož vytištění přivolil, také vytištěn bude. Tím dány jsou všechny momenty činu kulposního.

Zvláštní úvahy zasluhují však ještě vzhledem k poslednímu z těchto momentů — předvídaní výsledku — tyto dva případy:

1. Redaktor svolil sice, aby určitý článek v časopise byl vytištěn, avšak nejsa sobě vědom toho, že obsah téhož článku jest trestný.

2. Vytištění článku stalo se buď úplně bez vědomí redaktorova nebo proti (mlčky nebo výslovně) prohlášené jeho vůli.

K čís. 1. Tu bude vše záležeti na tom, na jaké příčině zakládá se nevědomost redaktorova o tom, že obsah tiskopisu jest trestný. Podle toho třeba rozeznávati:

a) Redaktor nečetl článku dosti pozorně, nevšiml si závadných míst v něm a t. d. Tím patrně nemůže se omlouvat, ježto právě v tomto nepovšimnutí záleží zanedbání povinné péče.

b) Možná, že redaktor seznámil se náležitě s obsahem, ale neznaje dostatečně faktických okolností, kterých článek se týká, neshledával v tom nic trestného, na př. některým výrazům, narážkám a pod. nepřikládal smyslu urážlivého, jež v něm mohli poznati jen ti, kdož znali příslušné osobnosti a poměry. Tu třeba posuzovati podle všeobecných zásad, jest-li v tom nedbalost, že byl v této příčině na omylu, opominuv si zjednatí vědomost o pravých poměrech skutečných.

c) Konečně však také jest možno, že redaktor, buďsi nemaje té míry vědomostí právních nebo proto, že právní povaha případu byla skutečně záhadnou, nedovedl rozpoznati, co trestného obsah článku v sobě chová, k jehož uveřejnění byl přivolil. Tu máme činiti s o m y l e m p r á v n í m, a záleží tedy na tom, jak účinky takového omylu posuzujeme. Máme-li s obecným míněním za to, že takovým omylem dolosnost skutku se nevylučuje, nemůžeme jinak, než spatřovati v jednání redaktorově čin dolosní přičítatelný podle všeobecných zásad práva trestního. Mylné posuzování skutku zaviněné nesprávným výkladem zákona nemůže na přičítání činu dolosního míti nijakého účinku. Pokládáme-li však s *Bindigem* vědomí bezprávnosti za podstatný moment v pojmu dolosnosti, nemohli bychom redaktorovi přičítati nejen čin dolosní, nýbrž ani zanedbání povinné péče, poněvadž, jak předpokládáme, nevědomost redaktorova o tom, že obsah článku jest trestný, byla nezaviněná.

Jiného posouzení dochází obyčejně případ, kde redaktor vynaložil náležitou péči, které bylo třeba, aby závadnost v obsahu článku byl mohl poznati. Tu bývá tvrzeno, že tím přičítání deliktu zanedbání povinné péče jest vyloučeno (na př. *Sládeček* I. 342, *Honigmann* 110 a podobně — v příčině spisovatele *Lienbacher* I. 162). Avšak i tu máme činiti s o m y l e m p r á v n í m a máme-li za to, že takovým omylem dolosnost se nevylučuje, nemůžeme než přičítati redaktorovi čin dolosní. Z toho bychom nemohli připustiti výjimky ani tenkrát, kdyby redaktor úplně tak se byl zachoval, jako onen vzorně svědomitý nakladatel *Glasröv* (v *Glasrově* posudku l. c. 365), kterýž maje pochybnosti v této příčině, obrátil

se prve o radu k právnímu znalci. Ve smyslu výkladu *Bindingova* by tu ovšem nikde nebylo činu dolosního; čin kulposní pak by bylo lze přičítati jen tomu redaktoru, který nevědomost svoji zavinił nedbalostí.

K č. 2. Byl-li článek s trestným obsahem vytištěn bez svolení redaktorova nebo proti prohlášení jeho vůli, nemůže mu zanedbání povinné péče býti přičítáno, předpokládajíc ovšem, že zanedbal svých povinností vzhledem k obsahu časopisu, a že tedy nebylo v jeho moci závadnému obsahu vyvarovati, na př. když článek dostal se tam podloudně bez jeho vědomí. Důkaz viny redaktorovy bude arci vždy působiti nemalé nesnáze, ježto musí vztahovati se ke všem nahoře vytčeným momentům náležejícím k pojmu tiskové nedbalosti. Proto navrhuje *Friedmann* 29 dd., aby zákon sám prohlásil, že odpovědný redaktor výhradně jest oprávněn určovati, co smí v listu býti vytištěno, ostatní osoby pak výrobou tiskopisu zaměstnané že dopouštějí se činu trestného, jestliže způsobí otištění jakéhokoli článku nebo zprávy bez výslovného »imprimatur« redaktorova. Avšak zdá se, že ani takového zvláštního zařízení není třeba. I se strany žurnalistické uznává se, že náleží k působnosti redaktorově, aby svým výslovně nebo mlčky projevovaným schválením určoval obsah časopisu, a že jakožto odpovědný redaktor má povinnost nepřipouštět do něho článků s trestným obsahem (*Grüttesien* 53, 67, 73). Samo toto postavení, jež redaktor zaujímá v organizaci časopisecké, zavírá v sobě všechny podmínky, aby všude tam, kde v časopisu vyskytl se trestný obsah, bez zvláštního důkazu bylo lze předpokládati (*praesumptio hominis*), že redaktor zanedbal povinnosti tímto postavením na něj vložené a tím učinil onen obsah možným. Věc nemá se tu jinak, než při jiných rozhodných okolnostech, které rovněž lze v řízení trestním potud pokládati za pravdivé, pokud nenaskytl se důvod, aby rozumně o nich mohlo býti pochybováno, jako na př. co do přičetnosti člověka dospělého. Teprve, když by důvodná pochybnost o tom vzešla, nastala by potřeba i tuto okolnost dokázati resp. ono předpokládání vyvrátiti. Že by však k takovému vyvrácení nestačila okolnost, třeba dokázaná, že redaktor závadného článku nečetl, jest na bíledni; neboť tím právě byl by podán důkaz, že se nestaral o obsah časopisu a tedy zanedbal svojí povinnosti.

Konstrukce naše osvědčuje se i pro právo německé, ježto § 21. něm. z. tisk. předpokládá patrně též pojem redaktora, jemuž také ukládá podobnou povinnost pozornosti vzhledem k obsahu časopisu. Také pojem »nedbalosti« tam vytčený neliší se zajiště v ničem od téhož pojmu v obecném právu trestním, na jehož základě jsme vytkli elementy tohoto činu trestného. V podobném smyslu, jako jsme tuto vytkli, sluší rozuměti též ustanovení práva německého, pokud v něm obsažena jest domněnka nedbalosti (*Grüttesien* 67).

Jako platné právo rakouské, tak ani vládní osnova z. r. 1902 nestanoví výslovně nijakých domněnek v neprospěch redaktorův. Nelze však pochybovati, že, co se týká důkazu nedbalosti, platí o redaktorovi i podle osnovy totéž, co právě bylo pověděno o právu rakouském a německém. Chvályhodnou jest při osnově určitost, s jakou tento čin trestný definuje. Podle § 31. osoby tam jmenované, mezi nimi ovšem i odpovědný redaktor, dopouštějí se činu trestného, jestliže »zanedbáním péče na ně náležející umožnily výrobu, uveřejnění nebo rozšíření tiskopisu«. Sluší uznati, že vládní motivy str. 29. důvodně tuto zásluhu si osobují připomínajíce:

»Im § 31. ist der Entwurf bemüht, die Fahrlässigkeitshaftung der press-rechtlich verantwortlichen Personen nach den allgemeinen strafrechtlichen Grundsätzen über das Verschulden abzugrenzen ... Der Entwurf fordert daher einen ursächlichen Zusammenhang zwischen der Fahrlässigkeit der verantwortlichen Person und dem Erfolge ...«

II.

V jiném poněkud světle jeví se nám spolučinnost ostatních osob odpovědných z tiskové nedbalosti: nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele. Není pochybnosti, že i při všech těchto osobách jest docela dobře možno, konstruovati kulposní delikt tiskový úplně obdobný tomu, jehož se dopouští redaktor. Jestliže činnost jejich kausálnou vzhledem k uveřejňování nebo rozšiřování obsahu tiskopisu, a zákon může jim tedy uložiti podobnou povinnost jako redaktorovi, aby totiž vynakládaly tu péči a pozornost, »při jejíž povinném užití nebyl by tiskopis s trestným obsahem vytištěn«.

Ale při tom neslušelo by zapomínati, že mezi činností redaktorovou s jedné a činností těchto ostatních osob se strany druhé jest v jednom směru nekonečný rozdíl. Rozdíl ten lze krátce vyjádřiti tak: Činnost redaktorova jest rázu intelektuálního, směřujíc k samému myšlenkovému obsahu spisu, s nímž redaktor, má-li úkolu svému náležitě dostáti, musí se seznámiti. Činnost ostatních osob odnáší se jen ke vzta h ů m v n ě j š í m, buďsi ke stránce finanční (nakladatel), nebo k výkonům ryze mechanickým (tiskař, rozšiřovatel). Ovšem, jak praveno, pozitivním právem může i těmto osobám uložena býti povinnost, aby při této své působnosti staraly se zároveň o myšlenkový obsah spisu. Avšak již *Weber* III. 122, dáváe tím zajiště na jevo správné porozumění poměrům skutečného života, dobře ukázal, že takový požadavek nelze ospravedlniti dotčenou působností těchto osob, pro jichžto snahy, plynoucí z určitého zaměstnání, z určité živnosti, obsah tiskopisu obyčejně byvá něčím naprosto vedlejší. K tomu pak přistupuje ještě moment praktický, že totiž pokus o to, aby tyto osoby mohly poháněny být k zodpovídání, ztroskotá se ve sku-

tečnosti o překážku s těžší překonatelnou: nemožnost důkazu. Tu potom arci nezbyvá, než vzítí útočiště k zákonným domněnkám, jako činí tisk. zák. německý, kterýž domněnku stanovenou o nedbalosti redaktorově rozšiřuje také na nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele (§ 21.), což neváháme prohlásiti i venkoncem za nespravedlivé a zavržitelné. Při redaktoru lze konečně vzhledem k působnosti, jakou při časopise vykonává, předpokládati, že s obsahem jeho se seznámil. Alespoň, ukládá-li se mu podobná povinnost, nežádá se tím na něm nic nemožného; neboť úkol redaktorský lze při menších časopisech i jediné osobě tímto způsobem zastávat, při velikých časopisech pak lze téhož účelu dosáhnouti zřízením několika redaktorů. Něco podobného však není možno při žádné z ostatních osob tu jmenovaných. Na př. nakladateli časopisu vůbec ani neposkytuje se, a z pravidla ani nelze mu poskytovat příležitosti, aby se napřed mohl obeznámiti s jeho obsahem. A lze snad na nakladateli knihy rozumně žádati, aby pokaždé prve, než její vytištění přijme v náklad, celý rukopis, psaný snad zcela nebo z části (citáty) v jazyku jemu nesrozumitelném a snad o předmětu jemu docela nepřístupném, aby každý takový rukopis, a k tomu ještě s náležitou pozorností, pročel a promyslel? Či lze snad něco podobného žádati na majetníku veliké tiskárny (§ 5., odst. 1. tisk. z.), kde se tisknou rozličné časopisy a jiné tiskopisy, nebo na knihkupci, majetníku rozsáhlého skladu knih? Či lze snad žádati na roznášeči a podobných podřízených osobách, aby rukopisy resp. příslušné tiskopisy tímto způsobem napřed studovali? ¹⁾

Nedíváme se proto, že v literatuře čím dále, tím důrazněji ozývají se hlasově žádající, aby tisková odpovědnost při časopisech byla obmezena výlučně na redaktora. Dovoláváme se tu na př. *Baumgartena* 503., 504., s nímž s některým obmezením souhlasí *Schmid* 124., *Grüttefierna* 67., *Oetkera* 117. (poněvadž se rozšířením odpovědností na jiné osoby dává těmto osobám podnět, aby se vměšovaly do záležitostí redakčních), *Löninga* 293.—295. (poněvadž se tím zmenšuje vědomí odpovědnosti redaktorovy). Nemůžeme než připojiti se úplně k tomuto požadavku; není podle našeho názoru kromě redaktora žádné jiné osoby, na niž by takovou odpovědnost důvodně bylo lze vkládati. Při všech ostatních osobách odůvodněna jsou jen opatření rázu policejního, a jestliže zanedbaly povinností jim v té příčině ukládaných, sluší jim přičítati jen

¹⁾ O tiskaři správně poznamenává *Sládeček* I. 347.: »Tiskař jako takový ... nemá vůbec možnosti zasahovati v obsah tiskopisu. Proč má tudíž ručiti tiskař za něco, čeho nemá právo měniti?« — K jakým důsledkem ostatně vede názor námi v textu potíraný, viděti z nálezu říšského soudu německého (Entscheidungen des Reichsgerichts in Strafsachen sv. 19, str. 357 — u *Schwarze-Appeliusa* 182), podle kterého ručí za nedbalost dle § 21. tisk. zák. něm. také ten, kdo koupiv nějaké nakladatelství opominul seznámiti se s obsahem spisů tam jsoucích nebo v náklad vzatých.

delikt policejní, nikoli však delikt kulposní vztahující se k trestnému obsahu tiskopisu.

S tohoto stanoviska nemůžeme německý zákon tiskový ušetřiti výtky ve dvojím směru. Nejprve, že nedbaje podstatného rozdílu, jaký jest mezi činností redaktorovou s jedné, a nakladatelovou, tiskařovou a rozšiřovatelovou se strany druhé, na všechny tyto osoby klade totéž měřítko, všem ukládá tutéž povinnost pozornosti vzhledem k obsahu tiskopisu a všem přičítá tutéž nedbalost, jest-li tento obsah trestný. Potom, že o všech jmenovaných osobách stanoví zákonnou domněnku nedbalosti.

Rakouská osnova uvarovala se, jak jsme viděli, této druhé vady; za to co do první následovala věrně příkladu daného zákonem německým. V § 31. vypočítávají se jakožto osoby odpovědné z tiskové nedbalosti: odpovědný redaktor, nakladatel, tiskař a rozšiřovatel, aniž činí se mezi nimi jaký rozdíl co do podmínek a způsobu jich odpovědnosti.

Poznámka. V naší literatuře sporadicky sice proniká poznání, že není tak snadno lze jiným osobám než redaktorovi ukládati péči a pozornost vzhledem k obsahu tiskopisu, a že delikt jim přičítaný sotva asi má náležitosti deliktu kulposního. Avšak nedostává se odvahy dokročiti až k nezbytné důslednosti, to jest, k přímému uznání, že tu nemůže jíti než o delikt rázu policejního. Na př. *Harum* 341. vykládá ustanovení § 34. lit. c) tisk. ř. z r. 1852, namítá — ovšem jen ostýchavě —, že sotva lze požadovati na nakladateli časopisu, aby pokaždé ještě před vydáním listu zkoušel jeho obsah. Odvažuje se arci z toho jen vyvozovati, že by zanedbání povinné péče při takových tiskopisech mohlo býti jen »velmi nepatrné« a že by tedy slušelo je trestati mírněji. Přece však ještě hledí zachrániti reputaci zákona vkládaje do něho intenci, že tím má nakladatel »býti nabádán k větší opatrnosti při zřizování redaktora«. Rovněž str. 342. vycituje, že z ustanovení § 35. lit. c), jež přičítá zanedbání povinné péče tiskaři, nešetřil-li toho, co nařizeno v §§ 2. a 3. (§§ 9. a 17. nyn. zák. tisk.), nelze jen tak konstruovati delikt kulposní, a bere tedy útočiště k domněnce, jež prý o tiskaři jest na snadě, že »ona nařízení obešel právě za příčinou závadného obsahu tiskopisu«. — Dále jde *Lentner* 85., který přímo prohlašuje, že se neshoduje se slušností, aby tiskař byl činěn odpovědným z obsahu tiskopisu, poněvadž jeho činnost jest ryze mechanická, neboť: »er hat als solcher weder an dem Inhalte einer Druckschrift, noch an der Verbreitung derselben ... irgend ein nachweisbares Interesse. Es ist ihm auch, besonders in Zeitungs Druckereien schwer möglich, Kenntniss von dem Inhalte eines Blattes vor der Drucklegung zu nehmen.« Proto pokládá za přiměřené, »dass der Drucker eines strafbaren Inhaltes nur wegen Vernachlässigung jener formellen Vorschriften hafte, welche sich speciell auf die Drucklegung beziehen,« a pojímá příslušné ustanovení tiskové novelly, jak se zdá, správně jako policejní. Naproti tomu str. 86. prohlašuje, že jest docela odůvodněno ručení rozšiřovatele, »als desjenigen, durch dessen thätiges Eingreifen das Pressdelikt vollendet wird.« — *Friedmann* 37. zcela správně uznává, že není možno tiskaři, nakladateli a všem rozšiřovatelům »až k roznášeči a sluhovi bibliothecnímu« ukládati, aby zkoumali obsah. Velebí proto novellu z r. 1868 že naproti jiným zákonům vyniká »durch verhältnissmässige Bestimmtheit der Abgrenzung und strengeres Festhalten am Schuldprinzip ...«, poněvadž stanovila »distinkce« a určila případy, »in denen allein eine Überwachungsspflicht bestehen soll«. V tomto závěru pohřešujeme náležité určitosti, abychom mohli posouditi, zda *Friedmann* správně vystihuje v příslušných ustanoveních moment

samo o sobě není v příčinné spojitosti s trestným obsahem tiskopisu. Důslednost, ku které toto poznání vede, nemůže být jiná, než že tiskaře a rozšiřovatele sluší úplně zprostiti odpovědnosti za obsah tiskopisu, a že mají bez ohledu na to, jest-li tento obsah trestný či netrestný, býti trestáni vždy jen pro nešetření dotčených předpisů policejních. *Handl 3 171/172/11*

F. De lege ferenda.

I.

System tiskové odpovědnosti, který by vyhovoval zvláštním poměrům tiskovým, nepřicházejí však zároveň v rozpor s požadavky spravedlnosti, jak došly uznání v obecném právu trestním, musil by po našem soudu zbudován býti na těchto stěžejných zásadách:

1. Za delikt tiskový spáchaný obsahem tiskopisu odpovídají ti, kdož podle zásad obecného práva trestního mohou býti považováni za jeho pachatele, spoluvinníky neb účastníky. Odpovědnost redaktora, nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele sluší určití podle týchž zásad s naprostým vyloučením všelikého ručení za vinu cizí a všelikých zákonných domněnek a fikcí.

2. Zvláštními poměry tiskovými jest úplně odůvodněno, aby tato, na obecném právu trestním se zakládající odpovědnost byla doplněna odpovědností určitých osob zaměstnaných při vzniku nebo rozšiřování tiskopisu, t. j. redaktora, nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele. Osobám těmto budiž uložena zvláštní péče a pozornost buďší vzhledem k obsahu tiskopisu nebo vzhledem k určitým náležitostem formálním, nařízeným se stanoviska policejního. Zanedbání této péče a pozornosti budiž uznáno za zvláštní delikt tiskový, jehožto náležitosti však buďtež uvedeny v soulad se zásadami obecného práva trestního.

3. Samostatný čin kulposní budiž proto přičítán jen potud, pokud splněny jsou podmínky kulposnosti ve smyslu obecného práva trestního, zejména pokud osobám, o něž jde, podle poměrů, s nimiž třeba v životě skutečném účtovat, lze ukládati povinnost seznámiti se s obsahem rukopisu nebo tiskopisu. Zjistiti, že tato podmínka jest splněna, bude z pravidla lze jen při redaktoru. Při ostatních osobách bude to možné jen v případech tak zřídka kdy se vyskytujících, že se doporučuje z důvodů praktických, při nich od trestání z této příčiny upustiti. †

4. Vzhledem k působnosti odpovědného redaktora není v tom závady, nežádá-li se, aby po každé byl podán zvláštní důkaz jeho nedbalosti. Tím však nemá býti stanovena nijaká fikce ani zákonná domněnka nedbalosti, nýbrž jen prostá »praesumptio hominis«.

5. Odpovědnost ostatních osob — nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele — budiž upravena jen ve formě opatření předstížených, rázu policejního a to:

a) Nakladateli tiskopisu neperiodického vydaného anonymně nebo pseudonymně budiž přičítán samostatný čin trestný, nemůže-li jmenovati spisovatele nebo zasílatele, s jehož svolením spis byl vytištěn. Podmínkou trestnosti jest, že tiskopis má trestný obsah.¹⁾ b) Tiskaři budiž přičítán samostatný čin trestný, když nešetřil předpisů daných v §§ 9. a 17. tisk. z., rozšiřovateli, když rozšiřování dalo se proti předpisům §§ 23. a 24. tisk. z. nebo nedostává se na tiskopisu označení vytčených v čl. III. č. 3. nov. (udání místa, kde spis byl vydán a označení spisovatele nebo živnostenského nakladatele), nebo bylo lze poznati, že tato označení nejsou správná. Trestání tohoto přestupku nebudiž omežováno na případy, kdy obsahem tiskopisu byl spáchán čin trestný.

6. T. zv. nominatio auctoris nebudiž v žádném směru uznávána za důvod trestnosti vylučující.

7. Odpovědnost redaktora i trestnost deliktu policejního vytčeného pod. č. 5. lit. a) budiž rozšířena i na případy, kde obsahem tiskopisu byl spáchán jenom přestupek. Co do trestnosti pak budiž tento případ postaven na roveň tomu, kde obsah zakládá přečin.

8. Odpovědnost za delikt kulposní (nikoliv také za delikty policejní) měj místa jen podpůrně, pokud totiž dotčené osobě nelze přičítati dolosní spáchání činu trestného obsaženého v tiskopisu nebo spoluvinu v něm podle povšechných zásad obecného práva trestního. Naproti tomu nebudiž odpovědnost jedné z těchto osob vylučována proto, že některá jiná z nich jeví se býti pachatelem nebo spoluvinníkem činu hlavního.

9. Podmínky trestního stíhání buďtež při deliktu kulposním upraveny obdobně s deliktem hlavním. Jest-li tento deliktem soukromožalobným, návrhovým nebo ke zmocnění stíhaným, budiž tím i onen. Při stíhání deliktů policejních není důvodu, aby se stanovila úchylna od zásady oficiálnosti.

10. Věcné ručení podniku za tresty peněžité nebudiž zaváděno.

II.

Zkoumáme-li, kterou měrou vládní osnova těmto požadavkům činí zadost, shledáváme toto:

K čís. 1. Osnova nevylučuje ani neobmezuje v ničem odpovědnosti těch osob, kterým lze delikt tiskový přičítati podle po-

¹⁾ Důvody k tomuto požadavku vyloženy jsou obsírně v Právníku 1903., kdež také uvedeny jsou podrobnosti k tomu se vztahující. Tam také prohlášíme se zevrubně o otázce, nemá-li podobně i tiskaři a rozšiřovatelé přičítati býti samostatný čin trestný, nemohou-li jmenovati »předchůdce«.

*F. M. Malinowski 204/90 sub 3 79 - "Judicellensium" 17
60 5. 1903. 131000, 10. 10. 1903. 131000. 2 87 - 10. 10. 1903.
11/4.*

všechných zásad obecného práva trestního. Výslovně uznává tuto zásadu § 30. odst. 1. Výjimky, o nichž se tu děje zmínka (»soferne in diesem Gesetze nicht Ausnahmen festgesetzt werden«) týkají se ručení vydavatele tiskopisu periodického za tresty peněžité (§ 30. odst. 3.), immunity poslancecké (§ 32.) a promlčení (§ 38.). Správně také uznává se platnost těchto zásad i v příčině redaktora, nakladatele, tiskaře a rozšiřovatele, pokud se na ně v případě konkrétním hodí podmínky pachatelství nebo spoluviny. V tom směru každý z nich odpovídá jen za vinu vlastní, jejížto důkaz se nenahrazuje ani neusnadňuje zákonnými fikcemi a domněnkami.

K čís. 2., 3. a 5. Osnova správně uznává tiskovou nedbalost za čin trestný samostatný, avšak medbajíc podstatné různosti, jaká jest mezi činnostmi příslušných osob, přičítá jednotejně delikt kulposní nejen redaktorovi, nýbrž i nakladateli, tiskaři a rozšiřovateli a ukládá tedy všem jednotejně povinnost všimati si obsahu tiskopisu po stránce závadnosti trestní. Budou li tato ustanovení vykládána v praxi tak, že třeba těmto osobám kulposnost dokázati, naskytne se sotva kdy případ, aby některou z nich bylo lze odsouditi; neboť podmínky kulposnosti: předvídatelnost výsledku a příčinná spojitost mezi tímto výsledkem a předsevzatým jednáním neb opominutím — vymykají se u těchto osob skoro naprosto všeliké možnosti důkazu. Nebo praxe spokojí se prostou faktickou domněnkou viny. Nehledíc k tomu, že v působnosti zmíněných osob, na rozdíl od působnosti redaktorovy (srv. nahofé č. 4.), naprosto nedostává se momentů, jež by takovou domněnku ospravedlňovaly, sluší povážiti, že by všechny tyto osoby byly potom v postavení značně nepříznivějším než podle práva posavadního. Jak jsme viděli, podle čl. III. č. 3. a 4. novelly z r. 1868 žádná z těchto osob nepotřebuje dokonce sobě všimati obsahu tiskopisu; všechny jsou úplně prosty odpovědnosti, jestliže vyhověly určitým, v zákoně zcela přesně vytčeným, předpisům formálním rázu policejního. Jediná výjimka jest ustanovena o rozšiřovateli; avšak ani tomu neukládá se podobná povinnost naprosto, nýbrž toliko v jediném případě, když totiž spis v cizině vydaný »byl s to, aby svým titulem nebo předmětem, vyobrazeními, nebo způsobem zaslání vzbudil pozornost«. Jedinou výhodou, avšak theoreticky zcela nedůvodnou a prakticky ceny velmi pochybné, osnova přiznává těmto osobám, výhodou, jež právo posavadní — ve formě ovšem odchylné — poskytuje jen nakladateli: že totiž mohou zprostiti se odpovědnosti jmenováním předchůdce.

K čís. 4. V tomto směru není v osnově nijakého ustanovení, jež by vadilo uznávati prostou »praesumptio hominis« v příčině redaktorovy nedbalosti.

K čís. 6. Tomuto požadavku odporuje § 31, odst. 4. osn.

K čís. 7. Osnova bez vážné příčiny obmezuje odpovědnost za tiskovou nedbalost na případy, kdy obsahem tiskopisu byl spáchán zločin nebo přečin.

K čís. 8. Tomu vyhovuje § 31., odst. 1. osn.

K čís. 9. Ustanovení § 31., odst. 2. osn. bylo by správné, kdyby kulposní delikt vytčený tamže v odst. 1. byl obmezen na odpovědného redaktora.

K čís. 10. Tomu odporuje § 30., odst. 3. osn. v příčině vydavatele tiskopisu periodického.

ÚK PrF MU

3129S14425

REV15

